

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Spolupráce aktérů sociální správy a efektivita jejich
práce**

Ilona Kostohryzová

©2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Mgr. Ilona Kostohryzová

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Hradec Králové

Název práce

Spolupráce aktérů sociální správy a efektivita jejich práce

Název anglicky

Cooperation of Social Administration Actors and the Effectiveness of their Work

Cíle práce

Cílem práce je zmapovat a zhodnotit práci klíčových aktérů v rámci agendy sociálně právní ochrany dětí, a to se zvláštním zřetelem ke vzájemné spolupráci dotčených aktérů a jejich spolupráce. Zmapovaná sociální situace bude obsahovat popis vztahů (kompetencí aktérů k řešení problému, vzájemné ovlivnění) a mapu dimenze zájmu a moci dle analýzy vlivu aktérů.

Metodika

Autorka využije techniky dotazování a studia dokumentů, aby mohla naplnit požadavky analýzy aktérů jako zvláštního metodického přístupu k zachycení vlivu aktérů na řešení problémů v rámci veřejných politik.

V první fázi empirické studie bude postupovat studiem a analýzou spisové dokumentace dětí vedené na příslušném oddělení sociálně právní ochrany dětí a v druhé fázi naváže na předešlé výsledky vedením ne-standardizovaných rozhovorů s experty (vybranými aktéry sociálně správní agendy).

Výzkum bude proveden v rámci Středočeského kraje.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

sociální správa, analýzy aktérů, veřejná politika, Středočeský kraj

Doporučené zdroje informací

- PEMOVÁ, Terezie a PTÁČEK, Radek. Data o dětech: sociálně-právní ochrana dětí v České republice v datech. 1. vydání. Praha: Grada, 2022. 469 stran. ISBN 978-80-271-1338-5.
- ŠÁMALOVÁ, Kateřina, ed. a kol. Řízení sociálních procesů v České republice. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. 147 stran. ISBN 978-80-246-4180-5.
- ŠÁMALOVÁ, Kateřina, ed. a VOJTÍŠEK, Petr, ed. Sociální správa: organizace a řízení sociálních systémů. Vydání 1. Praha: Grada, 2021. 456 stran. ISBN 978-80-271-2195-3.
- VESELÝ, Arnošt; NEKOLA, Martin; DRHOVÁ, Zuzana. *Analýza a tvorba veřejných politik : přístupy, metody a praxe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2007. ISBN 978-80-86429-75-5.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Eva Kučerová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 27. 3. 2024

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 3. 2024

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 27. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Spolupráce aktérů sociální správy a efektivita jejich práce" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 28.3.2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Evě Kučerové, Ph.D., za její cenné připomínky a rady. Dále bych ráda poděkovala referentům sociálně právní ochrany dětí, kteří se účastnili výzkumu.

Spolupráce aktérů sociální správy a efektivita jejich práce

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá problematikou spolupráce aktérů sociální správy a efektivitu jejich práce. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou.

Teoretická část se zabývá vymezením pojmu sociální politika, rodinná politika, rodina a aktéři sociální správy, zejména oddělení sociálně právní ochrany dětí. Teoretická část je zpracována na základě studia odborné literatury a příslušných právních norem.

Cílem praktické části je zmapování současné situace ve Středočeském kraji, získání dat o spolupráci aktérů sociální správy při zabezpečení a péči o dítě se zřetelem na jejich potřebnost a efektivitu, a to zejména na základě studia spisové dokumentace dětí vedené na oddělení sociálně právní ochrany dětí a rozhovory s experty. Získané ukazatele jsou pak ověřeny v dotazníku zaslané referentům sociálně právní ochrany dětí ve Středočeském kraji.

Závěr praktické části se zabývá interpretací a vyhodnocením poznatků a návrhem řešení zjištěných problémů.

V práci jsou využity metody sběru dat, analýzy, komparace, vyhodnocení dat.

Klíčová slova: sociální správa, analýza aktérů, veřejná politika, Středočeský kraj

Cooperation of Social Administration Actors and the Efficiency of their Work

Abstract

This dissertation deals with the problematics of cooperation between actors of social administration and the streamlining of their work. It is divided into theoretical and practical part.

The theoretical part handles the establishment of concepts of social policy, family policy, family and actors of social administration, especially the department of social–legal protection of children. The theoretical part is comprised of studies of expert literature and respective norms.

The target of the practical part is to map the current situation in Středočeský kraj collect data of cooperation between the actors of social administration during the proces of securing and caring for a child with regard to the necessity and efficiency of such proces, especially then through the studying of file documentation of children, managed by the department of social-legalprotection of children, and through discussions with experts in this field. Gained information is then verifed via questionnaires sent ro referents of the department of social-legal protection of children in Středočeský kraj.

Dissertation concludes in interpretation and assessment of collected data, with suggestions for solving discovered problems.

During this work, methods of collecting data, analysis, comparison, and evaluation of data are used.

Keywords: social administration, analysis of actors, public policy, Central Bohemian region

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.1.1 Dílčí cíle.....	11
2.2 Metodika	11
2.2.1 Metodika teoretické části	11
2.2.2 Metoda praktické části	12
3 Teoretická východiska	14
3.1 Veřejná politika.....	14
3.1.1 Pojem veřejná politika	14
3.1.2 Typy veřejné politiky.....	14
3.2 Sociální politika	15
3.2.1 Pojem sociální politika.....	15
3.2.2 Principy sociální politiky	16
3.2.3 Cíle sociální politiky	17
3.2.4 Aktéři sociální politiky	17
3.2.5 Typy sociální politiky	18
3.2.6 Funkce sociální politiky.....	18
3.2.7 Nástroje sociální politiky	19
3.2.8 Záchranná sociální síť	19
3.2.9 Sociální zabezpečení.....	20
3.2.10 Sociální stát.....	20
3.3 Sociální správa	21
3.3.1 Pojem sociální správa	21
3.3.2 Osobní a věcná působnost.....	22
3.3.3 Modely sociální správy	22
3.3.4. Řízení sociálních systémů.....	23
3.4 Rodinná politika	23
3.4.1 Pojem rodinná politika.....	23
3.4.2 Historie.....	24
3.4.3 Pojem rodina	24
3.4.4 Funkce rodiny	25
3.4.5 Syndrom CAN	27
3.4.6 Subjekty	28
3.4.7 Hmotné zabezpečení	30
3.4.8 Právní rámec	31
3.5 Oddělení sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)	32

3.5.1	Sociálně právní ochrana dětí.....	33
3.5.2	Činnost OSPOD.....	33
3.5.3	Cochemská praxe.....	36
3.6	Závěr.....	36
4	Vlastní práce.....	39
4.1	Spisová dokumentace.....	39
4.1.1	Standardy kvality sociálně právní ochrany.....	40
4.1.2	Spis Om.....	40
4.1.3	Spolupráce se školským zařízením.....	43
4.1.4	Spolupráce s pediatrem.....	44
4.1.5	Spolupráce s Policií ČR.....	44
4.1.6	Spolupráce s neziskovými organizacemi.....	45
4.1.7	Spolupráce s Úřadem práce.....	45
4.1.8	Spolupráce s OSPOD.....	46
4.1.9	Případová konference.....	46
4.1.10	Spolupráce se soudy.....	47
4.1.11	Spolupráce s KÚ.....	47
4.1.12	Závěr.....	47
4.2.	Rozhovory.....	48
4.2.1	Výzkumný vzorek.....	49
4.2.2	Zpracování.....	49
4.2.3	Závěr.....	54
4.3	Dotazník.....	54
4.3.1	Výzkumný vzorek.....	54
4.3.2	Zpracování.....	55
4.3.3	Závěr.....	67
4.4	Komparace.....	68
4.4.1	Výzkumný vzorek.....	68
4.4.2.	Zpracování.....	69
4.4.3	Závěr.....	72
5	Výsledky a diskuse.....	73
	Závěr.....	75
6	Seznam použitých zdrojů.....	76
7	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk.....	80
7.1	Seznam obrázků.....	80
7.2	Seznam použitých zkratk.....	80
	Přílohy.....	81

1 Úvod

„Děti by měly dostat od svých rodičů dvě věci: kořeny a křídla. Kořeny směřující do minulosti a křídla, s nimiž se pojí volnost a svoboda, mířící k zodpovědné budoucnosti.“

Johann Wolfgang Goethe

Dětství má bezpochyby velký vliv na to, jací jedinci z dětí vyrostou. Vždyť právě v období dětství získává jedinec sociální návyky, zkušenosti, vzorce chování, tvoří si hodnotový žebříček. Je to doba učení se zodpovědnosti, dítě si buduje pozitivní vztahy s druhými, s čímž souvisí i jeho osobní rozvoj.

„Děti by měly dostat od svých rodičů dvě věci: kořeny a křídla. Kořeny směřující do minulosti a křídla, s nimiž se pojí volnost a svoboda, mířící k zodpovědné budoucnosti.“

Johann Wolfgang Goethe

Některé děti mají štěstí na klidné a spokojené dětství s milujícími rodiči, jiné nikoliv. Dítě může trpět rozchodem rodičů, kdy není výjimečné, že rodiče proti sobě dítě používají jako zbraň. Někteří rodiče zase nemohou uspokojit jeho potřeby, neboť to není v jejich intelektuálních možnostech. Tito rodiče nevnímají naplňování potřeb svých dětí jako něco důležitého.

V dnešní době není výjimečné, že rodiče z finančních důvodů nemají možnost dopřát dítěti zájmový kroužek, školní kroužek, což se negativně odráží na psychice dítěte a jeho vztahu s vrstevníky.

I přes dostatečnou péči se dítě může stát obětí trestného činu. Tuto negativní zkušenost si většinou nese do dospělosti.

Je proto nutné, aby stát zabezpečil jejich ochranu a podal pomocnou ruku rodině v situaci, kterou děti většinou samy nemají možnost jakkoliv ovlivnit. Jsou jedním z nejzranitelnějších jedinců společnosti.

Rodina se většinou nepotýká jen s jedním problémem. Bývá jich více a většinou spolu souvisí. Proto při pomoci rodině je třeba spolupracovat s více aktéry. Je nutné nastolit takovou spolupráci, která rodině neublíží, ale pomůže jí vyřešit její nepříznivou životní situaci.

Z výše uvedených důvodů pro tuto diplomovou práci bylo vybráno téma Spolupráce aktérů sociální správy a efektivita jejich práce.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je zhodnocení efektivity subjektů sociální správy při zabezpečení a ochraně dítěte ve Středočeském kraji.

2.1.1 Dílčí cíle

Prvotním dílčím cílem je na základě právních norem a spisové dokumentace oddělení sociálně právní ochrany (OSPOD) obecního úřadu XY ve Středočeském kraji identifikace subjektů sociální správy, které vstupují do procesu optimálního řešení situace dítěte a jeho mnohahproblémové rodiny, kterému je nutné zajistit ochranu a bezpečí ze strany státu.

Druhým dílčím cílem je na základě informací získaných v prvotním dílčím cíli získání dat o aktérech sociální správy, kteří spolupracují s OSPOD jako koordinátorem případu. Výzkum je zaměřen na spolupráci subjektů ve dvou časových fázích a to v době, kdy je vypracováváno podrobné vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny, tj. je mapována aktuální situace dítěte a jeho rodiny z hlediska ekonomického, emocionálního, funkčnosti rodiny, zabezpečení péče dítěte, a následné spolupráce s rodinou. Je zjišťováno, za jakých okolností participující subjekt do procesu spolupráce s rodinou vstupuje, jaká je jeho role, zda pasivní, či se aktivně zapojuje do procesu zlepšení situace rodiny, zda jeho vstup do procesu je přínosem či nikoliv. Na základě identifikace problémů je navrženo řešení, které by mělo vést ke zlepšení situace ve spolupráci aktérů sociální správy.

2.2 Metodika

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou.

2.2.1 Metodika teoretické části

Metoda, která je použita v teoretické části, je především analýza textů odborné literatury a právních předpisů popisnou metodou s ohledem na ústřední téma diplomové práce a jejich interpretaci

2.2.2 Metoda praktické části

V praktické části v první fázi je provedena analýza dat získaných studiem právních norem, metodik MPSV a KÚ Středočeského kraje a spisů Oddělení sociálně-právní ochrany dětí města XY ve Středočeském kraji. Na základě získaných informací je vytvořena mapa subjektů podílejících se na zabezpečení a ochraně dítěte.

V druhé fázi je s ohledem na téma diplomové práce použito metody kvalitativního výzkumu. Jak uvádí Hendl: „*Významný metodolog Cresswell definoval kvalitativní výzkum takto: Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“¹

Pozitivem kvalitativního výzkumu je skutečnost, že se jedná o pružnou metodu, kdy v průběhu sběru dat lze základní výzkumné otázky doplňovat.² Dle Hendla mezi základní charakteristiky výzkumu patří: „*Hlavním úkolem je objasnit, jak se lidé v daném prostředí a situaci dobírají pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem jak organizují své všednodenní aktivity a interakce.*“³

Sběr dat je uskutečněn telefonickými rozhovory s experty – referenty sociálně právní ochrany dětí, v jejichž gesci je práce s dětmi z mnohaproblémových rodin. Dle Dismana pojem rozhovor znamená: „*Vyžadované informace jsou získávány v přímo interakci s respondentem. Rozhovor může být prováděn tváří v tvář nebo telefonicky.*“⁴ Po uskutečnění pěti hovorů je zřejmé, že následující hovory nejsou pro autora a jeho výzkum přínosem, protože nezíská žádné nové informace tj. vzorek je nasycen.⁵

V závěru první fáze výzkumu je provedena analýza získaných dat.

V druhé části výzkumu je všem příslušným referentům e-mailem rozeslán dotazník s dotazy na ukazatele získaná v první fázi výzkumu. Pro ověření ukazatelů z kvalitativního

¹ Hendl, J., Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace, 4. přepracované a rozšířené vydání, Praha: Portál, 2016, ISBN 978-81-262-0982-9, str. 46.

² Hendl, J., Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace, 4. přepracované a rozšířené vydání, Praha: Portál, 2016, ISBN 978-81-262-0982-9, str. 46

³ Hendl, J., Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace, 4. přepracované a rozšířené vydání, Praha: Portál, 2016, ISBN 978-81-262-0982-9, str. 48

⁴ Disman, M., Jak se vyrábí sociologická znalost, 5. nezměněné vydání, Praha: Karolinum, 2021, ISBN 978-80-246-5053-1, str. 124

⁵ Disman, M., Jak se vyrábí sociologická znalost, 5. nezměněné vydání, Praha: Karolinum, 2021, ISBN 978-80-246-5053-1, str. 304

výzkumu je použito metody kvantitativního výzkumu, pro který je mj. charakteristické, že jeho výsledky jsou nezávislé na autorovi výzkumu, jsou získána přesná numerická data.⁶

Dle Hendla: „*Předpokládá se, že lidské chování můžeme do jisté míry měřit, předpovídat. Kvantitativní výzkum využívá náhodné výběry, experimenty a silně strukturovaný sběr dat pomocí testů, dotazníků, nebo pozorování.*“⁷

V závěru druhé fáze je provedena analýza dat, jejíž výstup je následně metodou komparace porovnán s výsledky analýzy dat získané v první fázi.

Zakončením výzkumu je identifikace problémů v oblasti spolupráce aktérů participujících na ochraně dítěte a jeho rodiny.

⁶ Hendl, J., Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace, 4. přepracované a rozšířené vydání, Praha: Portál, 2016, ISBN 978-81-262-0982-9, str. 45

⁷ Hendl, J., Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace, 4. přepracované a rozšířené vydání, Praha: Portál, 2016, ISBN 978-81-262-0982-9, str. 42

3 Teoretická východiska

3.1 Veřejná politika

3.1.1 Pojem veřejná politika

Úvahami na téma veřejné politiky se sice v minulosti již zabývá Platón, ale s jejími kořeny jako vědního oboru se setkáváme až v 50. letech 20. století. v americké literatuře. K jejímu rozvoji dochází ve druhé polovině 60. let a 70. letech 20. století. V závěru tohoto období již existuje mnoho případových studií a koncepčních prací. V průběhu času se z veřejné politiky stává standardní věda, která má svoji metodologii a svoje teorie. Publikace shrnující současný stav vznikají v 90. letech 20. století.

V Evropě je vývoj odlišný a zpočátku zaostává za vývojem v USA. Zároveň je v počátcích závislý na vývoji v USA.⁸

Existují různé definice veřejné politiky. Dle Veselého a Nekoly, kteří vycházejí z definice Thomase R. Dye: „*Centrálním prvkem veřejné politiky je tedy obsah (what), determinanty, důvody, příčiny (why) a účinky, výsledky a souvislosti politiky státu (what difference it makes)*.“⁹ Z této definice mj. vyplývá, že politickými aktéry vedle vlády a státu jsou i instituce s regulativními pravomocemi a že veřejná politika zahrnuje i to, co by měli tito aktéři konat.¹⁰

3.1.2 Typy veřejné politiky

V současné době lze politiku rozčlenit na čtyři základní typy

První typ obsahuje klasifikaci dle pravomocí politických aktérů (celostátní, regionální), dle oblasti, na kterou je zaměřena (vzdělávací, hospodářská, sociální) a dle příslušné skupiny, které je určena (důchodová, rodinná).

⁸ Veselý, A., Nekola, M., Drhová, Z., Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe, 1. vydání, Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2007, ISBN 978-80-86429-75-5, str. 16-19

⁹ Veselý, A., Nekola, M., Drhová, Z., Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe, 1. vydání, Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2007, ISBN 978-80-86429-75-5, str. 19

¹⁰ Veselý, A., Nekola, M., Drhová, Z., Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe, 1. vydání, Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2007, ISBN 978-80-86429-75-5, str. 19

Ve druhé skupině jsou politiky rozděleny dle toho, jaké mají účinky, a to na distributivní (rozdělení služeb a statků bez toho, že jiným by byly odebrány), rredistributivní (rozdělení služeb a statků s tím, že jsou jiným odejmuty), regulativní (povolení a zákazy mohou mít pro jednotlivce prospěch či nevýhodu) a konstitutivní (je zaměřena na uspořádání společnosti).

Třetí typ je rozlišován dle principů řízení resp. podle typu nástrojů, které jsou využity k provádění politiky. Jedná se např. o řízení pomocí pobídek (daňové zvýhodnění), řízení prostřednictvím nabídek (sociální pomoc), řízení prostřednictvím omezení (pravidla pro provoz na pozemních komunikacích) apod.

Poslední typ se odvíjí od povahy programu, resp. Od podstaty jednotlivé politiky. Je to např. plán infrastruktury (stavba silnic), pomoci (potravin a ošacení pro jednotlivce na nízké ekonomické úrovni).¹¹

3.2 Sociální politika

3.2.1 Pojem sociální politika

Pojem sociální politika nelze jednoznačně definovat. Dle Mertla: *„sociální politika je politikou, která se primárně orientuje k člověku, k rozvoji a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic, k rozvoji jeho osobnosti a kvality života.“*¹²

Z definice vyplývá, že ve společenském systému zaujímá nezastupitelné a významné postavení. Sociální politika je součástí veřejné politiky. Nepředstavuje jen soubor opatření, ale přispívá i k vytváření hodnotových a morálních postojů jednotlivce, čímž ovlivňuje jejich chování ve společnosti. Je nutné na ni nahlížet nejen jako na celek s vnitřními vazbami, ale i s vazbami, která se váží na další elementy ve společnosti. Je nutno zdůraznit, že pohledy na ni se různí dle doby a zemí.

Ani samotný pojem sociální nelze přesně definovat. Lze na něj nahlížet v širokém slova smyslu jako na společenský, nebo jako na činnosti, jejichž cílem je zlepšení životní úrovně lidí, anebo je jeho vnímání omezeno na řešení nepříznivých stavů.

¹¹ Veselý, A., Nekola, M., Drhová, Z., Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe, 1. vydání, Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2007, ISBN 978-80-86429-75-5, str.36-37

¹² Mertl, J., a kol., Sociální politika, 7. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kulwer ČR, 2023, ISBN 978-80-7676-675-4, str. 17

Neexistuje ani jednoznačné vymezení pojmu politika. Lze ji chápat jako soubor opatření, aktivit rozličných subjektů, a to nejen na úrovni státu, kterými je společnost ovlivňována.¹³

Na základě výše uvedeného Merkl vymezuje sociální politiku jako: „*soubor aktivit, které promyšleně (cílevědomě) směřují ke zlepšení základních životních podmínek obyvatelstva jako celku, resp. Určitých skupin obyvatelstva, k zabezpečení a udržení sociální suverenity a sociálního bezpečí v rámci daných hospodářských a politických možností země.*“¹⁴

3.2.2 Principy sociální politiky

Sociální spravedlnost je principem, který v sociální politice představuje klíčovou roli. Lze ho vnímat jako hodnotu, která je formována lidským prospěchem a dobrem a idejemi humanismu.

Princip solidarity lze chápat jako vzájemnou podporu při rozdělování prostředků jedinců, čímž dochází k naplnění principu sociální spravedlnosti. Solidarita může přispět k minimalizaci sociálního napětí a podpoře soudržnosti ve společnosti.

O solidaritě můžeme hovořit jak z hlediska vertikálního, tak i horizontálního. V prvním případě se jedná o solidaritu mezinárodní, celostátní, regionální a vnitrorodinnou. Mezi solidaritu, na kterou je nahlíženo horizontálně, patří solidarita zaměstnaných s nezaměstnanými, zdravých s nemocnými apod. Dále solidaritu můžeme členit dle toho, zda je pro společnost přínosná, žádoucí, či je demotivační, nežádoucí. Je nutné, aby sociální politika ve svých opatřeních preferovala solidaritu žádoucí.

Ve vyspělých státech je uplatňována povinná solidarita, kterou představují platby daní a pojistného v rámci veřejného pojištění.

Opak představuje solidarita dobrovolná, která tvoří základ charitativních aktivit, ale je nedostačující pro pokrytí sociálních situací.

Opakem principu solidarity je princip ekvivalence tj. rovnocennosti, jež předpokládá, že pracovní zásluhy jednotlivce odpovídá rozdělování služeb, důchodů apod. V principu

¹³ Mertl, J. a kol., Sociální politika, 7. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kulwer ČR, 2023, ISBN 978-80-7676-675-4, str. 17-21

¹⁴ Mertl, J. a kol., Sociální politika, 7. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kulwer ČR, 2023, ISBN 978-80-7676-675-4, str. 23

ekvivalence hraje významnou roli individualismus, podpora motivace k práci, soběstačnost jednotlivce, která vede k jejich nezávislosti na státu. Tím jsou šetřeny veřejné finance a služby. S principem ekvivalence se setkáváme zejména v soukromém pojištění, ale uplatňuje se i např. v poskytování sociálních dávek rodině.

V principu subsidiarity je kladen důraz na spojení odpovědnosti jednotlivce se solidaritou. Dle tohoto principu je nutné, aby si nejprve člověk pomohl sám sobě. V případě, že to z jakýchkoliv důvodů není možné, měla by v pomoci nastoupit rodina. Teprve ve chvíli, kdy jednatel ani s pomocí rodiny není schopen zvládnout nepříznivou sociální situaci, by měl pomoci stát.

Princip participace umožňuje jednotlivci podílet se na přijímání opatření, která ovlivňují jeho život. Je dokázáno, že pokud se jednatel podílí na rozhodnutích a opatřeních, lépe se s nimi ztotožňuje.¹⁵

3.2.3 Cíle sociální politiky

Základním cílem sociální politiky je zlepšování životních podmínek jednotlivce ve společnosti a jeho rozvoj.

Znamená to zajištění rovných podmínek všem v přístupu ke zdravotní péči, pracovním příležitostem, vzdělání apod. Názory obyvatel k problematice se různí. Je to dáno jejich postavením ve společnosti, jejich charakterovými vlastnostmi. Z tohoto důvodu určitého konsensu dosahováno na základě vyhocených jednání. Proto je nutné, aby se jednatel při stanovování cílů účastnil nejen jako objekt, ale i subjekt.¹⁶

3.2.4 Aktéři sociální politiky

Aktéry sociální politiky lze rozdělit na ty, kterým jsou určena opatření tj. na objekt, a na ty, kteří vykonávají určitou sociální činnost tj. subjekty.

Některá rozhodnutí se týkají celé společnosti např. právo na vzdělání, jiná jsou diferenciována dle různých hledisek např. pohlaví, příjmu, věku.

¹⁵ Mertl, J. a kol., Sociální politika, 7. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kulwer ČR, 2023, ISBN 978-80-7676-675-4, str. 27-37

¹⁶ Mertl, J. a kol., Sociální politika, 7. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kulwer ČR, 2023, ISBN 978-80-7676-675-4, str. 38-41

Mezi subjekty řadíme především stát a jeho instituce. Působnost institucí lze dělit např. z hlediska místní působnosti na celostátní, územní (regionální).¹⁷

3.2.5 Typy sociální politiky

Rozhodující pro vymezení tří základních modelů sociální politiky je, jakou roli v ní zastávají jednotliví aktéři

Redistributivní typ je velice štědrý v poskytování sociálních dávek, které jsou většinou poskytovány celé populaci, nebo určitým skupinám. V poskytování pomoci není dán důraz na zohlednění toho, zda a jaké jsou možnosti objektu zvládnout nepříznivou situaci bez pomoci státu. Jedná se o ekonomicky nejnáročnější model.

V korporativním modelu je kladen důraz na výkon a produktivitu, na jejichž základě jsou uspokojovány sociální potřeby. Stát zaručuje jen minima potřeb. Je zde dán prostor nestátním subjektům. Principem je spolupráce obyvatel a povinné sociální pojištění.

V rámci reziduálního modelu je role státu upozaděna. Důraz je zde kladen na odpovědnost jednotlivce za svoji sociální situaci. Poskytované dávky se odvíjejí od příjmu a jsou poměrně skromné.¹⁸

3.2.6 Funkce sociální politiky

K základním funkcím patří funkce ochranná a rozdělovací, k odvozeným se řadí funkce homogenizační, stimulační a preventivní. Funkce jsou navzájem provázány a jejich vliv je komplexní. Například nezaměstnanému jedinci jsou poskytovány dávky státní sociální podpory, které ho chrání před chudobou, ale zároveň jejich výše ho nutí aktivně si hledat zaměstnání.

Funkce ochranná je historicky funkcí nejstarší. Uplatňuje se v momentu, kdy již nastala nějaká nepříznivá situace. Její princip spočívá v zmírnění či odstranění vzniklé sociální události.

Principem rozdělovací a přerozdělovací funkce není jen rozdělování financí, ale i podmínek, které jednotlivci zkvalitňují život. Pokud je míra přerozdělování příliš vysoká,

¹⁷ Mertl J. a kol., Sociální politika, 7. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kulwer ČR, 2023, ISBN 978-80-7676-675-4, str. 46-47

¹⁸ Mertl, J. a kol., Sociální politika, 7. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kulwer ČR, 2023, ISBN 978-80-7676-675-4, str. 49-50

vede to k neochotě podnikat a k práci. V opačném případě dochází k oslabení stability ve společnosti.

Relativně novou funkcí je funkce homogenizační, která je úzce spjata s funkcí rozdělovací. Spočívá v poskytování stejných možností vedoucí ke zvýšení kvality života s ohledem na individualitu jednotlivce.

Stimulační funkce je funkcí, jejímž úkolem je podpora takového chování jednotlivce, které je pro společnost žádoucí a to nejen ve sféře ekonomické.

Funkce, která se uplatňuje ve všech oborech sociální politiky, je funkce preventivní. Jejím cílem je předcházet vzniku nepříznivých sociálních situací.¹⁹

3.2.7 Nástroje sociální politiky

Nástroje sociální politiky představují určitý systém, který umožňuje řešení nepříznivých sociálních situací tak, aby nedocházelo k jeho zneužívání těmi, kterým není adresován.

Výchozím nástrojem je v demokratických zemích právní řád. Řadí se sem i podzákonné normy, kterými jsou vyhlášky orgánů státní správy, kolektivní smlouvy.

Do skupiny ekonomických nástrojů řadíme fiskální a úvěrové nástroje a cenovou politiku.

K realizaci cílů sociální politiky slouží sociální dokumenty,

Mezi nástroje sociální politiky lze zařadit i nátlakové akce jako jsou např. stávky.²⁰

3.2.8 Záchranná sociální síť

Tímto systémem je všem občanům ze strany státu zaručena minimální pomoc pro případ, že se ocitnou v nepříznivé životní situaci. Síť je koncipována tak, aby v případě potřeby byla schopna pružně reagovat na změny, s kterými se jednatel v průběhu života může setkat.

Tento institut je hojně využíván ve vyspělých zemích.

¹⁹ Mertl, J a kol., Sociální politika, 7. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kulwer ČR, 2023, ISBN 978-80-7676-675-4, str. 53-59

²⁰ Mertl, J. a kol., Sociální politika, 7. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kulwer ČR, 2023, ISBN 978-80-7676-675-4, str. 59-60

Jeho fungování není zcela bezproblémové. Důvodem je buď velká angažovanost státu v řešení nepříznivých situací, anebo je nedostatečná, či dokonce žádná.

Záchranná sociální síť by měla být především jakýmsi odrazovým můstkem pro řešení nepříznivé životní situace.²¹

3.2.9 Sociální zabezpečení

Součástí sociální politiky je sociální zabezpečení, jehož cílem je zmírňovat, předcházet a odstraňovat nepříznivé sociální situace obyvatel.

Ani u pojmu sociální zabezpečení neexistuje jednotná definice. V užším smyslu zařazujeme do tohoto institutu sociální služby a důchodové pojištění, v širším i další situace jako např. pomoc při výchově dětí, zabezpečení v nezaměstnanosti, ve stáří, při dočasné pracovní neschopnosti, invaliditě, v případě těhotenství a mateřství apod.

Sociální zabezpečení lze definovat i jako soustavu zdrojů, které zabezpečují stabilitu a minimální úroveň v rámci sociálního zabezpečení formou sociálních příjmů, sociálních služeb a sociálních azylů.

V současné době je nejčastěji sociální zabezpečení definováno jako v tom smyslu, že zahrnuje instituce, které obyvatelům za splnění určitých podmínek poskytují ochranu, finanční a materiální plnění, služby, poradenství a azyl²²

3.2.10 Sociální stát

Dle Tomeše: „*Sociální stát jako produkt evropského historického vývoje veřejně organizované solidarity je odpovědí na mezinárodně uznané právo občanů na důstojné životní minimum, vyhlášené OSN, Radou Evropy a Evropskou unií.*“²³ Jedná se o povinnou veřejnou záruku, kterou garantují mezinárodní smlouvy a ústavy států. Sociální stát je výsledkem dlouhého vývoje společnosti v Evropě. Občanům zaručuje právo na svobody, spoluúčast na věcech veřejných, právo a důstojnost.

²¹ Mertl, J. a kol., Sociální politika, 7. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kulwer ČR, 2023, ISBN 978-80-7676-675-4, str. 65-67

²² Mertl, J. a kol., Sociální politika, 7. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kulwer ČR, 2023, ISBN 978-80-7676-675-4, str. 149-151

²³ Tomeš, I., Povinná sociální solidarita, 1. vydání, Praha: Karolinum, 2018, ISBN 978-80-246-3835-5, str. 13

Podnětem pro myšlenku sociálního státu byly liberální a osvícenecké myšlenky, které prosazovaly svobody člověka a přirozená práva. Významný přelom nastal na přelomu 18. a 19. století, kdy dochází ke zrušení roboty a vazalství. Jednotlivec přichází o půdu a je odkázán na trh práce. Pod vlivem průmyslové revoluce dochází k rušení manufaktur, které jsou nahrazeny strojovou výrobou. To vše ohrožuje dělníky v nepříznivých sociálních situacích. Teprve po ukončení 1. světové války jsou mezinárodně upraveny podmínky práce. Lidská práva jsou zakotvena v mezinárodních dokumentech až po 2. světové válce.²⁴

V praxi a v literatuře se pro pojem sociální stát používá výraz stát veřejných sociálních služeb, nebo Welfare state, což v překladu znamená stát blahobytu.

Základní myšlenkou sociálního státu je přerozdělování vytvořeného produktu, kterým lze dosáhnout zajištění důstojné životní úrovně, prosperity společnosti a ekonomiky. Sociální stát představuje zpravidla pro společnost přínos. Jeho negativní stránkou je náročnost na hospodářské zdroje a je i velkou daňovou zátěží pro ekonomicky aktivní jednotlivce.

Téměř na podobném konceptu jako sociální stát je postaveno sociální tržní hospodářství, které je odpovědí na vzájemnou propojenost sociálních a ekonomických problémů.²⁵

3.3 Sociální správa

3.3.1 Pojem sociální správa

Pojem sociální správa nelze jasně definovat. Dle Šámalové a Vojtíška je: *“V širším pojetí je sociální správa chápána jako soubor orgánů a organizací konajících v sociální sféře a realizujících sociální politiky určitými nástroji (ke vztahu správy a politiky). V užším pojetí se sociální správa omezuje na poskytování sociálních služeb.”*²⁶

Při užším pojetí je třeba vymezit pojem sociální služba. V právním řádu ČR je rozsah sociálních služeb definován v zákoně č. 108/2006 Sb.²⁷ Charakteristickým rysem pro služby

²⁴ Tomeš, I., Povinná sociální solidarita, 1. vydání, Praha: Karolinum, 2018, ISBN 978-80-246-3835-5, str. 13-15

²⁵ Mertl, J. a kol., Sociální politika, 7. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kulwer ČR, 2023, ISBN 978-80-7676-675-4, str. 149-151, str. 72-103

²⁶ Šámalová, K. Vojtíšek, P. (Eds.), Sociální správa: organizace a řízení sociálních systémů, 1. vydání, Praha: Grada, 2021, ISBN 978-80271-4310-8, str. 51

²⁷ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

je konání na rozdíl od vymezení v anglosaském právu, kde je pod pojmem rozuměna i solidarita např. ve formě sociálních dávek.

Při sestavování definice sociální správy je vhodné zohlednit, zda službu poskytují soukromé či veřejné subjekty a zda je k realizaci cílů používáno nástrojů soukromoprávních či veřejnoprávních.

V užším pojetí pak lze pod pojmem sociální správa rozumět činnost orgánů, které používají pouze veřejnoprávní nástroje a mají vrchnostenské kompetence. V širším pojetí lze do sociální správy zahrnout i činnost spolků soukromého charakteru.²⁸

3.3.2 Osobní a věcná působnost

Objekty sociální správy jsou stanoveny právními normami. Lze je rozdělit na chudé, pracující, občany a imigranty.

Obsahem sociální správy jsou minimální standardy, které jsou objektům zaručeny. Jedná se např. o podporu v nezaměstnanosti, dávky pro děti, starobní důchody.

3.3.3 Modely sociální správy

Rozdíly mezi typy sociální správy spočívají zejména v představách o postavení jednotlivce ve společnosti, o postavení subjektů sociální správy, o míře redistribuce.

Pro liberální model je typická nízká míra redistribuce, finanční nenáročnost, existence základních sociálních služeb.

Konzervativní model je charakteristický svou vysokou mírou decentralizace, subsidiární rolí státu, silnými samosprávnými elementy.

Typické pro sociálně demokratický model je redistribuce, poskytnutí rovnocenných šancí všem, snaha o vytvoření stejnorodé společnosti,

Posledním modelem je model komunistický, jež je charakterizován neexistencí trhu, centralizací, státního zaopatření bez svépomocných a pojišťovacích nástrojů.²⁹

²⁸ Šámalová, K. Vojtíšek, P. (Eds.), Sociální správa: organizace a řízení sociálních systémů, 1. vydání, Praha: Grada, 2021, ISBN 978-80271-4310-8, str. 51-52

²⁹ Šámalová, K. Vojtíšek, P. (Eds.), Sociální správa: organizace a řízení sociálních systémů, 1. vydání, Praha: Grada, 2021, ISBN 978-80271-4310-8, str. 51-59

3.3.4. Řízení sociálních systémů

Dle Šámalové a Tomeše: „*Zřizováním příspěvkových organizací nebo samostatným výkonem poskytování sociální služby naplňují obce svou jedinou legislativně zakotvenou povinnost definovanou velmi volně zákonem o obcích.*“³⁰ Založením organizací a poskytováním služeb obec uspokojuje potřeby svých občanů v oblasti dopravy, vzdělávání, ochrany zdraví, vzdělávání apod.

Největší vliv na řízení sociálních procesů mají obce s rozšířenou působností. Obec odpovídá za to, že poskytované služby na jejím území jsou pro občany dostupné a navzájem propojené.

Postupy, které mají vliv na poskytované sociální služby, lze rozdělit do několika fází.

V první je nutné nejprve analyzovat situaci a na základě toho stanovit priority. V ČR se tak děje na základě metody komunitního nebo strategického plánování.

Ve druhé fázi tzv. realizační mají obce možnost formou dotací podněcovat poskytovatele služeb. Je to dáno skutečností, že řízení služeb je realizováno zejména na krajské úrovni a obce v minimální míře ovlivňují spektrum poskytovaných služeb.

Ve třetí, která je v praxi často podněcována, je hodnocena efektivita a kvalita poskytovaných služeb z pohledu klienta, organizací a společnosti.

Na základě získaných výsledků ve třetí fázi jsou vytvořena opatření, kterými je např. poskytnutí prostor, rozšíření zakládací listiny, založení příspěvkové organizace.³¹

3.4 Rodinná politika

3.4.1 Pojem rodinná politika

Rodinná politika se v rámci sociální politiky začíná utvářet jako samostatné odvětví po ukončení 1. světové války. Původně byla orientována na matky a děti, které byly ohroženy. Postupně došlo k jejímu rozšíření na systém služeb a dávek, který je určen všem rodinám.

³⁰ Šámalová, K., Tomeš, I. a kol., Řízení sociálních procesů v České republice, 1. vydání, Praha:Karolinum, 2018, ISBN 978-80-246-4180-5, str. 30-31

³¹ Šámalová, K., Tomeš, I. a kol., Řízení sociálních procesů v České republice, 1. vydání, Praha:Karolinum, 2018, ISBN 978-80-246-4180-5, str. 31-36

Na rodinnou politiku lze dle intenzity zásahů státu pohlízet za dvou úhlů – v minimalistickém pojetí jako na systém dávek a služeb, který je výhradně určen párům s dětmi, či rodičům samoživitelům, a v širokém pojetí jako na všechny postupy státu, které mají vliv na rodinný život a to bez ohledu na to, zda jsou státem uskutečňovány přímo a záměrně.³²

3.4.2 Historie

Na území českých zemí není do 11.8.1805, kdy je státem vydáno nařízení o povinné školní docházce, nikde uzákoněna výchova dětí. Ve sféře zabezpečení a ochrany dětí významnou roli pak hraje rok 1863, kdy je vydán Říšský zákon č. 105. Tímto aktem je přijata sociálně právní ochrana dětí. V praxi danou agendu vykonávají obce, které se zaměřují nejen na plnění povinné školní docházky, ale i na to, zda u zanedbávaných a chudých dětí je zajištěna jejich výživa a výchova. Během světových válek ve 20. století nejsou práva dětí dodržována. Ke zlepšení situace nedochází ani po ukončení 2. světové války, kdy jsou jejich práva omezována. Teprve v druhé polovině 60. let 20. století vzniká Ministerstvo práce a sociálních věcí, v jehož gesci je od té doby sociálně právní ochrana dětí. Významným mezníkem je i datum 30.9.1990, kdy dochází k podpisu mezinárodní smlouvy Úmluva o právech dítěte.³³

3.4.3 Pojem rodina

Stejně jako u definice rodinné politiky, ani u pojmu rodina neexistuje jednotná definice. Vliv na její formulování má kultura, společnost, náboženství.

Totožnost jedince vyjadřuje jeho jméno skládající se z křestního jména a příjmení. Křestní jméno nám říká, jakou pozici osoba v rodině zaujímá. Na základě příjmení víme, ke které rodině jednotlivec patří. Toto konzervativní pojetí v dnešní době slábne, dochází k upřednostnění jedince před rodinou. Člověk v současné době má možnosti zvolit si jinou

³² Rákosník, J., Šustrová, R., Rodina v zájmu stát, Populační růst a instituce manželství v českých zemích 1918-1989, 1. vydání, Praha: NLN, 2016, ISBN 978-80-7422-378-5, str. 6-7

³³ Knetlová, Z., Volfová, I., Lojíková, P., Bartušková, M., Čech, O., Či je to hra?, České Budějovice, Krizové centrum pro děti a rodinu v Jihočeském kraji, 2017, str. 99-100

sociální příslušnost - upřednostnění pozice na pracovním trhu, partnerský vztah bez sdílení společného bydliště.³⁴

O rodině lze mluvit jako o společenské instituci, jejíž fungování a struktura souvisí s uspořádáním společnosti. Pro dnešní dobu je typické, že tato instituce je proměnlivá a malá. Na rozdíl od tradiční rodiny je malý vliv zájmů široké rodiny a náboženství na rodinné chování.

V současnosti již nelze definovat rodinu jako svazek muže, ženy a dítěte i s ohledem na skutečnost, že společností začínají být respektována i soužití homosexuálně orientovaných párů.

Vedoucí roli v současné rodině mají rodiče a děti se podílejí na jejím chodu. Pokud ale jsou na děti kladeny kompetence rodičů, tzv. rodičovské děti, dochází k jejich poškozování. Přesto v posledních letech došlo i ke změnám rolí muže a ženy a to vlivem zlepšení postavení žen na pracovním trhu, větší podpory společnosti mužů na mateřské a rodičovské dovolené. Přesto určitá rozdílnost mezi mužem a ženou rodinu stabilizuje na rozdíl od rodin samoživitelů, které jsou zranitelnější.

Funkční rodina naplňuje základní životní potřeby všem členům rodiny. Jedná se o zajištění bydlení, jídla, zdravotnické péče, vzdělávání dětí, bezpečného prostředí v rodině.³⁵

3.4.4 Funkce rodiny

Za poslední dvě století dochází ke změně funkce rodiny. Vliv na to má skutečnost, že v minulosti byly rodiny početnější, patřily do nich i muži a ženy, kteří neuzavřeli sňatek, a v rámci rodiny byli všichni členové zajištěni po ekonomické stránce, v případě stáří a nemoci jim byla poskytnuta péče a dětem vzdělání.

V současné době je funkcí rodiny vychovávání dětí, emocionální podpora dospělých, finanční zajištění rodiny a funkce ochranná.

Lze s jistotou tvrdit, že funkce výchovy dětí a emocionální podpory nebude nikdy naplněna jinde než v rodinném prostředí. Ústavní péče nemůže nahradit fungující rodinu, má negativní vlivy na dítě. Odborná literatura se těmito účinky zabývá téměř 70 let pod pojmem psychická deprivace. Studie prokazují, že polovina dětí po opuštění ústavního

³⁴ Matoušek, Ol., Pazlarová, H., Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče, 2. rozšířené vydání, Praha: Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0522-7, str. 12-13

³⁵ Matoušek, Ol., Pazlarová, H. a kol., Podpora rodiny pro pomáhající profese, 1. vydání, Praha: Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0697-7, str. 17-18

zařízení spáchá trestný čin. Ze zahraničních studií vyplývá, že je rozdíl ve fungování mozku dětí vyrůstajících v rodině a dětmi, které byly umístěny v ústavním zařízení. U dětí z dětských domovů vykazuje mozek menší aktivitu. Tyto děti mají nižší empatii, konflikty často řeší agresivně, neumějí se orientovat v mezilidských vztazích, jejich sebehodnocení je nízké, mají sníženou orientaci v morálních pravidlech. To vše vede k tomu, že tyto děti často mají jen základní vzdělání a tím i zhoršenou pozici na trhu práce, jsou závislé na návykových látkách, nejsou schopné si založit vlastní rodinu, která by zajišťovala základní funkce.

Větší negativní dopad pobytu v ústavním zařízení je u dětí, které v domově byly umístěny v mladším věku. Pro malé dítě je stresem i pobyt v ústavním zařízení v délce třech měsíců. Toto trauma způsobuje u dítěte dlouhodobé následky.

V dnešní době se znepokojivým jevem stává život bez partnera v době dospělosti. Vliv na to má i skutečnost, že v populaci přibývá starších lidí, jejichž partneři zemřeli. U mladší generace je často důvodem rozvod, či rozchod. Někteří jedinci už jiného partnera nechtějí hledat, nebo ho najít nedokážou. Počet jedinců, kteří žijí bez partnera, stoupá ve velkých městech, kdy jedinci ve středním věku preferují tento způsob života před vstupem do manželského či partnerského vztahu. Je prokázáno, že osaměle žijící jedinci se dožívají nižšího věku a celkově jejich zdravotní stav po psychické i fyzické stránce je horší. Tím je potvrzeno, že člověk má potřebu žít ve společenství³⁶.

Rodiče odpovídají za zdárný vývoj svých dětí a naplňují jejich zájmy. Tato rozhodující úloha ve výchově dětí je rodičům garantována různými právními normami. Jedná se především o Listinu základních práv a svobod, Úmluvu o právech dítěte, Občanský zákoník. Zároveň je stát odpovědný za ochranu dítěte. Pokud rodina neplní svoje funkce, je dysfunkční, je nutné ze strany státu zajistit ochranu a péči dítěti. Zabezpečení dítěte je uskutečňováno opatřeními, která mají vést ke zlepšení.

Finančním zajištěním rodiny rozumíme schopnost postarat se o členy rodiny po materiální stránce. Ke zhoršení ekonomické situace rodiny dochází častěji u neúplných rodin, které jsou více ohroženy chudobou.

Podstatou ochranné funkce je vytvoření bezpečného prostředí pro všechny členy rodiny a to především pro správný rozvoj dítěte.³⁷

³⁶ Matoušek, O., Pazlarová, H., Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče, 2. rozšířené vydání, Praha: Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0522-7, str. 13-15

³⁷ Mertl, J. a kol., Sociální politika, 7. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kulwer ČR, 2023, ISBN 978-80-7676-675-4, str. 149-151, str. 340

V rodině, kde nejsou naplňovány její funkce, velice často ve více sférách jako je nepříznivá ekonomická situace, patologické jevy v rodině, nemoci, označujeme jako rodiny se zvláštními potřebami. Dle Matouška lze tuto rodinu též nazývat mnohproblémovou. Děti vyrůstající v takovémto nefungujícím a nepodnětném prostředí jsou ohroženy a v dospělosti u nich může dojít k sociálnímu selhání. V rodině nemusí být ohroženy jen děti, mohou to být i starší a nemocní členové.

Lze rozlišit dva negativní vlivy na děti a tím je ubližování dítěti a nezajištění důležitých potřeb dítěti. U takového dítěte může dojít k rozvoji syndromu zanedbávaného či týraného dítěte (syndrom CAN).

Dostatečně dobré rodičovství lze chápat jako stav, kdy rodič dítě neohrožuje a poskytuje mu základní potřeby.³⁸

3.4.5 Syndrom CAN

Pod pojmem syndrom CAN se rozumí složitý sociální jev týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Předpokládá se, že jedno až dvě procenta dětí jsou zasažena tímto syndromem.³⁹

Syndrom CAN se může u dítěte projevit v situacích, které jsou pro něj rizikové, jakým je dysfunkční rodina, tzv. Médein syndrom, kdy jeden z rodičů ubližuje druhému týráním společného dítěte, rodič v nadměrné míře užívá alkohol nebo návykové látky apod. Primárně rizikem pro dítě není rodina, která je na nízké socioekonomické úrovni, neboť je to pro rodinu obvyklý standard. Tato situace ale může být způsobena vlivem jiné patologie.

Pro dítě je rizikem i rodič, který trpí psychiatrickou nemocí, je agresivní, frustrovaný, je závislý na alkoholu a návykových látkách.

Mezi rizikové děti patří děti mentálně postižené, nechtěné, nebo ty, které jsou pro svoje chování šikanovány apod.⁴⁰

³⁸ Matoušek, O., Pazlarová, H., Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče, 2. rozšířené vydání, Praha: Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0522-7, str. 18

³⁹ Mydlíková, E. (ed.); Slaný, J., Kováčová, M., Diagnostika syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte; s výjimkou kapitoly 1 ze slovenského originálu přeložila Holičková Milada, 1. vydání, Praha: Portál, 2021, ISBN 978-80-262-1834-0, str.37

⁴⁰ Mydlíková E. (ed.); Slaný, J., Kováčová, M., Diagnostika syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte; s výjimkou kapitoly 1 ze slovenského originálu přeložila Holičková Milada, 1. vydání, Praha: Portál, 2021, ISBN 978-80-262-1834-0, str.38-39

3.4.6 Subjekty

Zajištění ochrany a péče dítěte je komplexním problémem, na kterém s podílí celá řada aktérů působící na celostátní, krajské a regionální úrovni. Funkce orgánů s celostátní působností je především řídicí a metodická, na krajské metodická a odvolací. Na regionální úrovni je institucemi zajišťováno bezprostřední zabezpečení rodiny.

Na celostátní úrovni zajišťují sociální politiku ústřední orgány státní správy a to zejména Ministerstvo sociálních věcí a zdravotnictví. Na ochraně dítěte se podílí i Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo spravedlnosti⁴¹, Policejní prezídium České republiky, Generální ředitelství Úřadu práce České republiky a Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí (UMPOD) se sídlem v Brně.

V rámci kraje se na zabezpečení rodiny a dítěte podílejí Krajská ředitelství Policie, Krajské státní zastupitelství, Krajské pobočky Úřadu práce a Krajské soudy a zejména Krajské úřady, které zajišťují metodickou činnost, provádí odborné posouzení žadatelů o náhradní rodinnou péči, zprostředkovávají ji, vedou evidenci těchto žadatelů a dětí vhodných pro umístění do náhradní rodinné péče.

Na regionální úrovni působí Kontaktní pracoviště Úřadu práce, Územní správy sociálního zabezpečení, územní pracoviště Policie České republiky, Okresní soudy, Okresní státní zastupitelství, školská a zdravotnická zařízení a především obecní úřady a obecní úřady s rozšířenou působností. Tyto úřady zřizují v přenesené působnosti v rámci odboru sociálních věcí oddělení sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). Na tato oddělení je kladeno nejvíce povinností při ochraně dysfunkčních rodin. Důvodem je dobrá znalost referentů o místních poměrech a jejich možnosti poskytnout bezprostřední a včasnou pomoc. V rámci regionu se na rodinné politice podílejí i nestátní organizace, která na základě pověření vydané Krajským úřadem, plní určité úkoly v rámci sociálně právní ochrany dětí. Jedná se nejčastěji o organizace, které doprovázejí pěstouny. V poskytnutí ochrany dítěte důležitou úlohu sehrávají i další aktéři, kterými jsou Komise sociálně právní ochrany dětí, pedagogicko-psychologické poradny, mediátoři, facilitátoři, terapeuti, AT poradny, nízkoprahová centra, aktivizační služby pro rodiny s dětmi, azylové domy.⁴²

⁴¹ Zákon 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR.

⁴² Zákon 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR
Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky,
Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení

Významným orgánem na regionální úrovni je Komise sociálně právní ochrany dětí. Tento institut zastřešuje výkon sociálně právní ochrany dětí, není ale jejím orgánem. Jedná se o orgán multidisciplinární spolupráce v oblasti prevence. Dále se zabývá řešením patologických jevů, které se v regionu vyskytují.

Tajemník komise zajišťuje administrativní a organizační záležitosti. Všichni účastníci komise jsou vázáni mlčenlivostí o případech, kdy řeší případ určitého dítěte a jeho rodiny, kterému je nutné poskytnout ochranu. O daném případě musí tajemník informovat oddělení sociálně právní ochrany dětí.

Rozhodnutí o pověření k výkonu sociálně právní ochrany dětí vydává Krajský úřad. V kompetenci komise je vydávání a odnětí jen o zřízení výchovně rekreačních táborů. Pro účely vydání pověření vede Komise správní řízení. O vydání rozhodnutí, či odnětí je Komise povinna informovat Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Činnost Komise je rozdělena do dvou oblastí. V první oblasti se zabývá účelností projektů, které řeší nepříznivou sociální situaci v regionu ve vztahu k rodině. Významnou úlohou Komise je možnost podávat návrhy na řešení negativních výchovných vlivů, programy zaměřující se na aktivity dětí apod. Z praxe vyplývá, že programy na podporu zdravotně postižených osob a seniorů jsou bez větších výhrad přijaty, programy na zajištění ochrany dětí se prosazují s velkými obtížemi. Jedná se o zřízení nízkoprahových center, aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi apod. Dané služby jsou určeny pro rodiny, které nemají ochotu jakýmkoliv způsobem prosazovat svoje zájmy, a proto je význam Komise, která může navrhnout zřízení těchto služeb, nenahraditelný.

V druhé oblasti se Komise zabývá konkrétními případy dětí a jejich rodin, kterým je nutno poskytnout pomoc. Jedná se o děti, které jsou nějakým způsobem zanedbané, týrané, zneužívané. Podnět k jednání nedávají jen členové Komise, ale mohou to být i neziskové organizace, školská a zdravotnická zařízení. K projednání případu Komise nemusí uskutečňovat případovou konferenci, ale může ji projednat jako skupina odborníků. Doporučení Komise nejsou pro oddělení sociálně právní ochrany dětí závazná. V kompetencích Komise je i podávat podněty Přestupkové komisi a Policii České republiky v případech, kdy se domnívá, že rodič se dopustil přestupku či trestného činu na dítěti. Přínos této pravomoci lze spatřovat v tom, že referenti orgánu sociálně právní ochrany dětí mají možnost navázat spolupráci s rodinou jako reprezentanti pomoci a ne represe.

Na Komisi se může obrátit tajemník úřadu obce s žádostí o vydání nezávislého stanoviska. Většinou se jedná o případy mnohproblémových rodin, jejichž potíže řeší více

odborů. Komise může také vydat stanovisko v případech, kdy je podána stížnost na práci oddělení sociálně právní ochrany dětí.

Nejdůležitější úlohou Komise je kooperace. Komise by se měla podílet na osvětě všech aktérů, kteří se podílejí na zabezpečení ochrany dítěte a jeho rodiny. Tato role je bohužel nejvíce podceňována. Je nezbytné, aby všechny subjekty se shodly na vymezení pojmu dítěte, kterému je třeba zajistit ochranu, a aby byly dostatečně informovány o pravomocích a zákonných povinnostech ostatních participujících aktérů.

Komise se skládá z předsedy, jeho zástupce a tajemníka, kterého jmenuje starosta obce. Komise by měla zahrnovat zástupce ze třech oblastí – politického (zástupci politické reprezentace), odborného (zejména pracovníci oddělení sociálně právní ochrany dětí, zástupci školských a zdravotnických zařízení) a občanského (neziskové organizace). Jako nevhodné se jeví nadpoloviční zastoupení zástupců politické reprezentace, kdy by docházelo k jejich obměně na základě výsledků voleb. Při jmenování členů je starostovi zákonem uložena povinnost jmenovat na pozici tajemníka Komise pracovníka oddělení sociálně právní ochrany dětí.

V případě řešení konkrétní situace dítěte a jeho rodiny mohou být k jednání pozváni rodiče i s dítětem. Vhodné je, když členové si před jednáním s rodinou vymění informace. Zásadní informace poskytuje pracovník oddělení sociálně právní ochrany dětí, který s rodinou pracuje. Komise a orgány sociálně právní ochrany dětí mají povinnost navzájem si sdělovat informace, pro účely jednání dochází k prolomení povinnosti mlčenlivosti. V některých případech je účast ostatních osob nezbytná. Jedná se zejména o oblast komunitního plánování, kdy jsou vyhodnoceny plány, preventivní programy apod.⁴³

3.4.7 Hmotné zabezpečení

Hmotné zabezpečení rodin s nezaopatřenými dětmi lze chápat jako solidaritu mezi státem a občanem, jejímž úkolem je zmírnění či odstranění nepříznivé sociální situace. Tvoří ho systém sociálních dávek, který lze rozdělit na skupinu dávek, pro jejichž výplatu není kritériem příjem rodiny, a skupinu dávek, která je vyplácena všem bez ohledu na jejich příjmovou situaci.

⁴³ Rogalewiczová, R., Cilečková, K., Kapitán, Z., Doležal, M. a kol., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, Komentář, 1. vydání, Praha: C. H. BECK, 2018, ISBN 978-80-7400-713-2, str. 344-354

Mezi dávky poskytované v závislosti na výši příjmu patří přídavek na dítě, porodné, příspěvek na bydlení.

Do skupiny dávek, které jsou vypláceny bez ohledu na příjmovou situaci rodiny, řadíme dávky pěstounské péče.

Hmotná pomoc rodinám je poskytována i ve formě dávek hmotné nouze, kterými jsou příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení.

Od 1.7.2021 je samoživitelům poskytováno náhradní výživné a to po dobu 48 měsíců. Samoživiteli musí být dítě svěřeno soudně a musí být podán návrh na exekuci.

Rodina si v tíživé finanční situaci může také požádat o mimořádnou okamžitou pomoc, kterou pokryje např. náklady na nákup školních potřeb..⁴⁴

3.4.8 Právní rámec

Každá rodina je jedinečná a dostává se do různých životních situací. Bylo by mylné se domnívat, že způsoby řešení především negativních životních etap dítěte a jeho rodiny jsou obsažena v občanském zákoníku a v zákoně o sociálně právní ochraně dětí.

Zajištěním péče rodiny se zabývají i normy, jimiž jsou založeny instituce participující na řešení nepříznivé situace rodiny, nebo poskytující dávky a služby vedoucí ke zkvalitnění života rodiny. Je nutné zmínit i zákony, na jejichž základě dochází k naplnění základních lidských práv. Významnou skupinu tvoří právní normy, ve kterých stát uplatňuje svoji represivní funkci vůči jednotlivcům, kteří narušují, či způsobují újmu rodině a dítěti.

Významným krokem je i přijetí Listiny základních práv a svobod.⁴⁵

⁴⁴ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

Zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě

⁴⁵ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky

Zákon č. 42/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

3.5 Oddělení sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)

Oddělení sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) jsou zřizována v rámci přenesené působnosti obecními úřady a obcemi s rozšířenou působností. Působí na regionální úrovni, mohou zajišťovat pomoc a ochranu dítěti a jeho rodině bezprostředně a s dobrou znalostí místních poměrů.

Jejich nadřízeným orgánem je Krajský úřad, který je zároveň orgánem odvolacím. Krajský úřad oddělením poskytuje metodické vedení. Zároveň tento orgán provádí v průběhu tří let na odděleních kontroly. V případě velkých pochybení v práci kontrolovaného OSPOD je do roka uskutečněna následná kontrola.

Referenti se při výkonu své činnosti se řídí zákonem o sociálně právní ochraně dětí, metodikou Ministerstva práce a sociálních věcí a Krajského úřadu.

Při práci s rodinou spolupracují s dalšími subjekty sociální správy, kterými jsou školská a zdravotnická zařízení, Policie České republiky, soudy, neziskové organizace, nízkoprahová zařízení atd. Mohou si od nich žádat informace o dítěti a rodině, která jsou pro ně potřebná pro zmapování situace v rodině.

V rámci výkonu mohou např. rodičům udělovat napomenutí, výkon jejich činnosti má i represivní funkci na rozdíl od jiných subjektů.⁴⁶

V rámci pomoci a ochrany dítěte a jeho rodiny má OSPOD nejvíce informací o situaci, referenti musí mít určité kvalifikační předpoklady pro vykonávání této práce, mají dobrou znalost místních poměrů a nejen formou konání případových konferencí mohou situaci řešit komplexně za pomoci dalších aktérů. Z tohoto důvodu referenti představují koordinátora (tzv. case managera) při řešení nepříznivé situace dítěte.

Koordinátor odpovídá za vytvoření sítě odborných služeb, které jsou zaměřeny na podporu rodiny a ochranu dítěte. Osobně hodnotí situaci rodiny, provádí rozhovory s členy rodiny, kompletuje získané informace od všech participujících subjektů. Je kontaktní osobou pro komunikaci pro všechny zúčastněné subjekty.⁴⁷

⁴⁶ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

⁴⁷ Matoušek, O. Pazlarová, H. a kol., Podpora rodiny pro pomáhající profese, 1. vydání, Praha: Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0697-7, str. 39

3.5.1 Sociálně právní ochrana dětí

Ve světě v oblasti zabezpečení ochrany a péče o dítě existují tři typy teoretických modelů, které v čisté podobě v praxi neexistují. První systém je charakteristický pro anglosaské země, zejména pro Velkou Británii, Kanadu a USA, a je orientován na dítě. Pro Švédsko, Dánsko a Belgie je typický systém, který je orientován na podporu rodin. Poslední systém se zavádí skrze programy UNICEF, je orientován na komunitní podporu dětí a je typický pro Asii a Afriku.⁴⁸

Sociálně právní ochrana dětí (SPOD) v České republice je zaměřena na tzv. ohrožené dítě. VV právním řádu ČR ale tento pojem není nikde striktně definován. Dle Pemové a Ptáka: „*lze dovodit, že za ohrožené děti se považují především ty děti, jimž hrozí odebrání z rodiny nebo které již byly umístěny do náhradního výchovného prostředí, zejména do zařízení institucionální péče.*“⁴⁹

Při poskytování ochrany by měl být kladen důraz na individuální posouzení potřeb rodiny a dítěte.⁵⁰

Disponovat informací o počtu a potřebách dětí, kterým je poskytována ochrana, je nutné z důvodu vytváření služeb, kterými jsou např. nízkoprahová zařízení, aktivizační služby pro rodiny s dětmi, azylové domy apod. V současné době je nedostatek služeb, které pomáhají řešit provoz domácnosti, nakládání s finančními prostředky, podporují rozvoj rodičovských pravomocí.⁵¹

3.5.2 Činnost OSPOD

OSPOD v rámci přenesené působnosti zajišťuje agendu a úkoly státní správy ve svém správním obvodu. Zabezpečuje ochranu práv dětí na řádnou výchovu a příznivý vývoj, ochranu oprávněných zájmů dítěte a ochranu dítěti zneužívanému, zanedbanému, týranému, které je ohroženo syndromem CAN. Svoji činností působí na obnovení narušených funkcí

⁴⁸ Pemová, T., Ptáček, R., Data o dětech:sociálně-právní ochrana dětí v České republice v datech, 1. vydání, Praha:Grada, 2022, ISBN 978-80-271-1338-5, str. 32

⁴⁹ Pemová, T., Ptáček, R., Data o dětech:sociálně-právní ochrana dětí v České republice v datech, 1. vydání, Praha: Grada, 2022, ISBN 978-80-271-1338-5, str. 37

⁵⁰ Pemová, T., Ptáček, R., Data o dětech:sociálně-právní ochrana dětí v České republice v datech, 1. vydání, Praha: Grada, 2022, ISBN 978-80-271-1338-5, str. 37-38

⁵¹ Pemová, T., Ptáček, R., Data o dětech:sociálně-právní ochrana dětí v České republice v datech, 1. vydání, Praha: Grada, 2022, ISBN 978-80-271-1338-5, str. 65-66

rodiny. Zajišťuje odborné poradenství a odbornou pomoc, spolupracuje s jinými orgány a institucemi, podává podněty a návrhy k soudům, zprostředkovává náhradní rodinnou péči.⁵² Činnost oddělení lze rozdělit na 3 sekce – referenti zajišťující výkon sociální kurately, referenti pro náhradní rodinnou péči a referenti zabývající se péčí o dítě.

Referent na pozici kurátora zajišťuje péči o dítě, které vyžaduje zvýšenou pozornost. Poskytuje pomoc při překonávání nevhodných výchovných vlivů a nepříznivých sociálních podmínek. Mezi výchovné problémy lze zařadit poruchy chování, nerespektování autorit a rodičů, užívání návykových látek a alkoholu, trestná činnost. Snahou referenta je umožnit začlenění dítěte do společnosti, včetně začlenění do pracovního prostředí. Referent se dále zabývá trestnou činností dítěte, účastní se projednání přestupků dítěte u Přestupkové komise a soudních trestních řízení.

Při práci s rodinou může prosazovat výchovná opatření, kterým je dohled, omezení, kterým se rozumí omezení určité činnosti, diagnostický pobyt ve středisku výchovné péče, nařízení ústavní výchovy, napomenutí, povinnost využít odbornou poradenskou činnost. Cílem pro použití těchto nástrojů je snaha odstranit, zmírnit, či odstranit opakování nebo prohlubování poruch fyzického, psychického a sociálního vývoje dítěte. Pracovník realizuje šetření v rodině, spolupracuje s dítětem, jeho rodinou, dítětem, které je ve výkonu vazby, nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, s ústavními zařízeními. Referent také vydává stanoviska související s ústavní péčí.

Referent pro náhradní rodinnou péči provádí šetření, zajišťuje ve spolupráci s Krajským úřadem náhradní rodinnou péči pro dítě, které nemůže být dočasně nebo trvale vychováváno ve vlastní rodině, poskytuje odborné poradenství a pomoc v oblasti náhradní rodinné péče. Ve spolupráci s Krajským úřadem zprostředkovává osvojení a pěstounskou péči. V rámci kooperace s pěstouny zabezpečuje jejich práva a povinnosti při výkonu pěstounské péče a to uzavíráním dohod o výkonu pěstounské péče. Je v kontaktu s organizacemi, které mají s pěstouny uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče, a dalšími institucemi v oblasti náhradní rodinné péče.

Referenti zajišťující péči o dítě se ve své gesci věnují dětem, které po získání potřebných informací, vyhodnotili jako tzv. ohrožené dítě, a koliznímu opatrovnictví. V prvním případě se jedná o případy, kdy je rodina dysfunkční, nenaplnuje svoji funkci. Důvody jsou různé – trestná činnost rodičů, časté stěhování rodiny, psychiatrické

⁵² Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

onemocnění dítěte či rodiče, neplnění rodičovské odpovědnosti, nevyhovující ekonomická situace rodiny, rodič je uživatelem alkoholu, nebo návykových látek, rodič není schopen poskytnout dítěti vyhovující prostředí pro jeho zdárný vývoj, či nechce, nevyhovující hygienické podmínky a návyky, domácí násilí, zneužívání a fyzické a psychické týrání dítěte, záškoláctví. V těchto případech OSPOD navazuje s rodinou spolupráci a za pomoci odborníků se snaží odstranit či alespoň zmírnit negativní dopady na dítě. V nejzávažším případě dává referent k soudu návrh na svěřeni dítěte do náhradního prostředí, nebo do ústavního zařízení. Pouze OSPOD má možnost k soudu podat tzv. rychlé předběžné opatření, kdy soud musí neodkladně rozhodnout.⁵³

Orgán sociálně právní ochrany dětí je jmenován kolizním opatrovníkem opatrovníckým soudem.⁵⁴ Opatrovník dítě zastupuje ve věcech, která se dítěte týkají. Jde o úpravu poměrů, úpravu styku, schválení právního jednání, snížení či zvýšení výživného apod. Referent u soudního jednání chrání zájmy dítěte, jedná v jeho prospěch. Před soudním jednáním pracovník uskuteční rozhovor jak s rodiči, tak i s dítětem. Při pohovoru s dítětem zjišťuje především jeho názor. Při setkání s rodiči jim poskytuje poradenskou činnost – informuje je o možnostech formy péče, řešení situace pomocí mediátora, dává kontakty na odborníky. Vždy v závěru soudního jednání vyslovuje svůj návrh.

Při rozchodu rodičů může dojít ke konfliktům, kdy rodiče nejsou schopni domluvit se na formě péče. V České republice jsou tři druhy péče. Dítě je svěřeno do péče jednoho z rodičů a s druhým se stýká na základě domluvy. Pokud není mezi rodiče shoda o styku možná, je styk upraven soudně. Dalším typem je péče střídavá, kdy dítě je po stejnou dobu u obou rodičů. Je možná i tzv. asymetrická střídavá péče, kdy se spíše jedná o výhradní péči rodičů s rozšířeným stykem pro druhého rodiče, která se přibližuje k asymetrické péči. Málo známou formou péče je tzv. společná péče. Je to jediný druh péče, o kterém soud nemůže rozhodnout autoritativně, musí být rozsudkem schválena dohoda rodičů a zároveň nemusí být stanoveno výživné.⁵⁵ Všechny tyto formy péče splňují právo dítěte na oba rodiče.

Rodiče ve fázi rozchodu jsou plni emocí, často si neuvědomují, že jejich konfliktem nejvíce trpí dítě. Pokud rodiče za pomoci pracovníka OSPOD a dalších odborníků odmítají řešit situaci, domluvit se na péči o dítě, mediaci v průběhu soudního jednání může nařídít

⁵³ Zákon č. 212/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních

⁵⁴ Zákon č. 212/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních

⁵⁵ Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník

sám soud.⁵⁶ Jedná se o běžnou praxi, která se v posledních letech v opatrovnickém soudnictví praktikuje jako tzv. Cochemský model (Cochemská praxe).

3.5.3 Cochemská praxe

Její podstatou je koordinovaná spolupráce mezi rodiči, orgánem sociálně právní ochrany dětí a organizací poskytující odbornou péči a soudem. Tato kooperace by měla vést k tomu, že rodiče budou schopni dohody a soud rozsudkem schválí jejich dohodu o záležitostech týkající se jejich dítěte. V opačném případě autoritativně rozhoduje soud, což nepřispívá ke stabilizaci napjaté situace. Rodiče mají možnost se odvolat a prodloužit tím soudní jednání. Jako optimální řešení se pro dítě a jeho rodinu jeví uzavření dohody mezi rodiči, kteří nejlépe znají svoje dítě, jeho potřeby. Sám tvůrce modelu, Jürgen Rudolph, jej označuje jako „...cesty k lidštějšímu rodinnému právu.“⁵⁷

3.6 Závěr

Sociální politika je součástí veřejné politiky a lze ji vnímat jako systém institucí a činností, jejichž cílem je zkvalitnění životní úrovně jednotlivce a zmírnění nebo odstranění negativních důsledků nepříznivé sociální situace. Je založena na principu spravedlnosti, solidarity, ekvivalence, subsidiarity a participace. Jejím cílem je zlepšování životních podmínek jednotlivce ve společnosti a jeho rozvoj a to na základě ekonomických nástrojů a právního řádu.

Aktéry jsou ti, kterým jsou určena opatření (objekt), a ti, kteří vykonávají sociální činnost (subjekt). Na základě role, kterou jednotliví aktéři v sociální politice zastávají, lze sociální politiku dělit na typ redistributivní, korporativní a reziduální.

Hlavní funkcí sociální politiky je funkce ochranná a rozdělovací, mezi odvozené patří funkce homogenizační, stimulační a preventivní.

⁵⁶ Zákon č. 212/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních

⁵⁷ Rudolph, J., Jsi moje dítě, „Cochemská praxe „ – cesty k lidštějšímu rodinnému právu
Z německého originálu přeložil Tomáš Podivinský, generální konzul České republiky v Drážďanech,
Drážďany, v listopadu 2009, bez ISBN, str. 17

Dle zákona mají obce jedinou povinnost spočívající v samostatném výkonu poskytování sociální služby nebo ve zřizování příspěvkových organizací. Největší vliv na řízení sociálních procesů mají obce s rozšířenou působností.

Součástí sociální politiky je sociální zabezpečení, jehož cílem je zmírňovat, předcházet a odstraňovat nepříznivé sociální situace obyvatel. Minimální pomoc je občanům zajištěna ve formě záchranné sociální sítě.

Sociální politika je spjata s pojmem sociální stát, jehož základní myšlenkou je přerozdělování vytvořeného produktu, kterým lze dosáhnout zajištění důstojné životní úrovně, prosperity společnosti a ekonomiky. Sociální stát bývá také nazýván jako stát ve veřejných službách, či Welfare state.

Pod pojmem sociální správa rozumíme soubor organizací a orgánů, který koná v sociální sféře a který realizuje sociální politiku. V užším pojetí lze sociální správu omezit na poskytování sociálních služeb. Rozlišujeme čtyři typy sociální správy: liberální, konzervativní, sociálně demokratický a komunistický. Největší vliv na řízení sociálních procesů má obec s rozšířenou působností.

Rodinná politika se jako součást sociální politiky začíná utvářet v 20. století. Lze ji charakterizovat v minimalistickém pojetí jako systém dávek a služeb, který je výhradně určen párům s dětmi, či rodičům samoživitelům, a v širokém pojetí jako postupy státu, které mají vliv na rodinný život a to bez ohledu na to, zda jsou státem uskutečňovány přímo a záměrně.

Pojem rodina nelze jednoznačně definovat. O rodině lze mluvit jako o společenské instituci, jejíž fungování a struktura souvisí s uspořádáním společnosti. Funkcí rodiny je vychovávání dětí, emocionální podpora dospělých, finanční zajištění rodiny a funkce ochranná. Nefunkční rodinu nazýváme jako rodinu mnohaporérovou. Pro týrané, zneužívané a zanedbávané dítě se užívá pojmu syndrom CAN.

Rodinám je od státu poskytována finanční pomoc v rámci hmotného zabezpečení.

Stát zabezpečuje ochranu dítě a jeho rodiny na základě zákonných norem, které se prolínají celým právním řádem.

Zajištění ochrany a péče dítěte je zajišťovány orgány na celostátní, krajské a regionální úrovni. Funkce orgánů s celostátní působností je především řídicí a metodická, na krajské metodická a odvolací. Na místní úrovni je institucemi zajišťováno bezprostřední zabezpečení rodiny. V rámci regionu je zřizována Komise sociálně právní ochrany dětí,

kteřá je orgánem multidisciplinářní spolupřáce v oblasti prevence a kteřá se zabývá řešením patologických jevů vyskytujících se v dané lokalitě.

Sociálně právní ochrana dětí je poskytována tzv. ohroženému dítěti. Tento pojem není v právním řádu ČR striktně definován.

Nejvíce povinností při zajištění bezpečí dítěte je kladeno na obecní úřady, které v rámci přenesené působnosti zřizují oddělení sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). Do činnosti oddělení spadá kuratela, náhradní rodinná péče a péče o dítě.

V rámci své činnosti OSPOD zastupuje dítě u soudních jednání, která se dítěte týkají. V opatrovnickém soudnictví je uplatňován tzv. Cochemský model, jehož podstatou je koordinovaná spolupřáce mezi rodiči, orgánem sociálně právní ochrany dětí a organizací poskytující odbornou péči a soudem.

V rámci péče o dítě OSPOD pracuje s rodinami, kterým je potřeba poskytnout pomoc. Referent oddělení při zajištění bezpečí dítěti a jeho rodině spolupracuje s dalšími subjekty, kteří mohou být přínosem pro řešení situace. OSPOD je v této situaci koordinátorem případu.

4 Vlastní práce

Po prostudování odborné literatury lze přistoupit k praktické části, která se skládá ze tří částí. V první obsahuje data, která jsou získána studiem zákona o sociálně právní ochraně dětí⁵⁸, metodik Ministerstva práce a sociálních věcí,⁵⁹ Krajského úřadu⁶⁰, Standardů kvality sociálně právní ochrany a zejména spisové dokumentace Om vedeném na oddělení sociálně právní ochrany dětí v městě XY. V závěru této části jsou identifikovány subjekty, s kterými OSPOD spolupracuje ve fázi zpracování podrobného vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a s kterými v následné spolupráci s rodinou.

V druhé části na základě dat získaných v první části bude sestaven polostrukturovaný rozhovor. Pro rozmanitost tématu je použito kvalitativní metody výzkumu. Výzkumný vzorek představují referenti péče o dítě z OSPOD ve Středočeském kraji. V závěru budou identifikovány významné ukazatele.

Třetí část tvoří kvalitativní výzkum, v jehož rámci formou dotazníku budou ověřovány ukazatele získané v kvalitativním výzkumu.

V poslední části jsou porovnány ukazatele získané v kvalitativním a kvantitativním výzkumu.

4.1 Spisová dokumentace

Ze studia zákona č. 359/1999 Sb, o sociálně právní ochraně dětí, metodiky Ministerstva práce a sociálních věcí, Středočeského kraje, manuálu implementace MPSV je zjištěno, že OSPOD pracuje s rodinou, kde je tzv. ohrožené dítě. Tato práce se zabývá rodinami, které neřeší referent náhradní rodinné péče, nebo kurátor. Je zaměřena na práci s rodinami, kterým je třeba pomoci, zejména zabezpečit a poskytnout ochranu dítěti. Ze studia standardů kvality sociálně právní ochrany dětí jsou zjištěna kritéria, kterými se referenti při výkonu svojí práce řídí.

⁵⁸ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

⁵⁹ <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/komentar.pdf/b64847af-63df-ea91-a2b0-e97f665f9afe>

⁶⁰ <https://stredoceskykraj.cz/web/socialni-oblast/vyhledavani?q=metodika+ospod>

4.1.1 Standardy kvality sociálně právní ochrany

Úroveň kvality, kterou OSPOD poskytuje při zajištění bezpečí a ochrany dítěte, jsou vymezena v kritériích obsažených ve Standardech kvality. Tyto standardy má vypracované každé oddělení OSPOD. Jsou publikovány na webových stránkách příslušného úřadu a na odděleních. Jsou v nich zpracované postupy práce s rodinou, technicko-provozní zajištění a organizační a personální zajištění.

Ve standardech je vymezeno území názvy obcí, které spadají do agendy příslušného OSPOD. Obsahují přesný popis vč. čísla kanceláří, kde se jednotliví pracovníci pracují. U každého referenta je uvedeno, jaké agendě se věnuje, jakému místnímu obvodu. U jednotlivých pracovníků jsou uvedeny telefonické a emailové kontakty. Ve standardech je napsána i pracovní doba úředníků. Je zde obsažena i informace o tom, že mimo pracovní dobu vždy jeden ze zaměstnanců OSPOD drží nepřetržitou pracovní pohotovost. K dispozici má tzv. dosahový mobilní telefon, ve kterém jsou kontakty na další subjekty jakými je Policie České republiky, pěstouni na přechodnou dobu, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc apod. Číslo na dosahový telefon mají k dispozici pouze orgány činné v trestním řízení, klienti nikoliv.

V rámci dosahu je referenty zajištěna ochrana dítěte v případech, která nesnesou odkladu. Je to v případech, kdy je dítě ohroženo na zdraví a na životě, ocitne se bez jakékoliv péče.⁶¹

4.1.2 Spis Om

Klíčový pracovník zakládá na toto dítě spisovou dokumentaci Om (ochrana mládeže). Spis je evidován chronologicky. Je označen přiděleným číslem, lomítkem a rokem, kdy je založen. Součástí spisové dokumentace je spisový přehled, kde jsou zapsány všechny dokumenty, které jsou v něm obsaženy. U každého dokumentu musí být napsáno pořadové číslo, název dokumentu, datum vložení a podpis referenta, který jej do spisu vložil.

Spis zakládá OSPOD, který je příslušný dle trvalého bydliště dítěte. Každému referentu je přidělen obvod dle ulic a obcí. Pracovníkovi není dán obvod, kde žije z důvodu možné podjatosti. Klíčovým pracovníkem případu je referent, v jehož obvodu má dítě bydliště.

⁶¹ <https://www.neratovice.cz/standardy/d-415792/p1=963>

Do 15ti dnů od převzetí případu je vypracováno tzv. Úvodní vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, které obsahuje základní informace o rodině – jméno, příjmení, datum narození, adresu trvalého i faktického pobytu dítěte, rodičů a sourozenců. Název školy, kterou dítě navštěvuje, jméno pediatra a rizikový faktor, který se v rodině vyskytuje. Pokud v závěru vyhodnocení je dítě vyhodnoceno jako ohrožené dle §6 zákona č. 359/1999 Sb., je přistoupeno k vypracování tzv. Podrobného vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny.

Podrobné vyhodnocení musí být vyhotoveno do 30ti dnů od převzetí případu, tedy založení spisu, společně i s tzv. Individuální plánem ochrany dítěte (IPOD). Vyhodnocení obsahuje informace o příčinách ohrožení dítěte, institucích a odbornících pracujících s dítětem, soudních rozhodnutí týkající se dítěte, o manželství, příp. rozvodu, bydlení, finanční situaci rodiny, zajištění potřeb dítěte, sociálním začlenění rodiny, zdravotním stavu, tělesném a duševním vývoji dítěte, vzdělávání dítěte, jeho rodinné a sociální vazby, rodičovských kompetencích a přáních rodičů a dítěte. V závěru jsou identifikovány ochranné a rizikové faktory, jejichž stanovení je důležité pro spolupráci s rodinou

Mezi ochranné faktory může patřit: dobrá školní docházka, dobré školní výsledky, podpora v rámci rodiny, stabilní rodinné vztahy, pozitivní vztahy s vrstevníky, volnočasové aktivity dítěte, zájem rodičů o dítě a jeho vývoj a jeho aktivity, dobrá docházka na zdravotní prohlídky, pocit bezpečí v rodině, styk s rozšířenou rodinou, rodič, který nepáchá trestnou činnost apod.

Mezi rizikové faktory, na jejichž základě je vypracován IPOD řadíme: dítě se specifickými poruchami, dítě je obětí šikany, dítě nemá náhled na svoje chování špatná školní docházka, špatné chování ve škole, dítě nerespektuje autority, dítě se nestýká s druhým rodičem, nefunkční komunikace mezi rodiči, rodiče nemají zájem o aktivity dítěte, konflikt v rodině, rodič bez empatie, který nedokáže sledovat a naplňovat potřeby a zájmy dítěte, psychiatrická diagnóza rodiče, rodiče zneužívá návykové látky nebo alkohol, násilí v rodině, trestná činnost rodiče, rodič je ve výkonu trestu odnětí svobody, časté stěhování rodiny, rodina žije v sociálně vyloučené lokalitě, rodina je zatížena dluhy, rodič je bez práce nebo rodina má nízké příjmy apod,

IPOD musí vycházet z rizikových faktorů. Na základě nich je ve spolupráci s rodiči, dítětem a dalšími osobami, které s rodinou pracují, stanoven cíl. Ve většině případů je nutno řešit více problémů. Referent musí zvážit, který cíl stanoví jako prioritní. Pokud je stanoven velký počet cílů, nebývá v moci rodiny jich dosáhnout. Optimálním řešením je stanovovat méně cílů na krátké období.

Cílem může být finanční stabilizace rodiny, zlepšení docházky do školského nebo zdravotnického zařízení, styk s druhým rodičem, podpora samostatnosti dítěte, zlepšení finanční situace rodiny, zlepšení bytové situace rodiny, odborná pomoc – spolupráce se zdravotnickým zařízením apod.

IPOD obsahuje kroky, které mají vést k dosažení stanoveného cíle. Např.: navázání a další spolupráce se zdravotnickým zařízením, neziskovou organizací, školským zařízením, nízkoprahovou organizací, rozvoj samostatnosti a sebeobsluhy dítěte, vyřízení ozdravného pobytu dítěte v lázních, rodič si aktivně hledá zaměstnání, rodič zajistí dítěti zájmový kroužek, rodič se s dítětem doma učí každý den 30 minut, rodič začne komunikovat s druhým rodičem, rodič umožní druhému rodiči styk každou sobotu od 16-18 hodin, rodič se zaeviduje na Úřadu práce apod.

U každého cíle je stanoveno datum, do kdy ho má být dosaženo. Nejbližší datum obsahuje cíl, který je nutno řešit bezodkladně. Každý cíl může mít rozdílné datum. Osoby, které jsou odpovědné za dosažení cíle, svým podpisem stvrzují, že s ním byli obeznámeni. Většinou se tak děje na jednáních na OSPOD. Pokud rodina nespolupracuje, je jí IPOD zaslán poštou.

Nejdéle do 6ti měsíců je plán přehodnocen. Následný IPOD obsahuje informace o změnách, ke kterým za dané období došlo. Např. dítě změnilo školské nebo zdravotnické zařízení, rodina se přestěhovala, soudním rozhodnutím došlo ke změně styku s druhým rodičem, dítě absolvovalo ozdravný pobyt v lázních, rodina navázala spolupráci s neziskovou organizací, rodič si našel nebo změnil zaměstnání, dítě se účastnilo letního tábora, došlo k přerušení kontaktu dítěte s prarodičem, došlo ke zhoršení školních výsledků apod.

Následně je uvedeno, zda byl cíl stanovený v předcházejícím IPOD naplněn, či nikoliv a z jakého důvodu. Následující IPOD může obsahovat stejný cíl, který byl uveden v předcházejícím IPOD, či jiný dle situace. K obměně cíle dochází v situaci, kdy došlo k takové změně v rodině, kterou je nutno bezprostředně řešit. Pokud je cíl splněn, je stanoven další, který v začátku spolupráce s rodinou nebyl mezi prioritními.

V případě, že po delší časové období ke splnění cíle nevede stanovený krok, hledají se další možnosti, jak cíle dosáhnout.

V momentě, kdy dojde ke splnění cílů, je dítěti zajištěno bezpečí a ochrana, dítě není vyhodnoceno jako ohrožené, je ukončena spisová dokumentace Om a spolupráce s dítětem a jeho rodinou.

Na základě studia spisové dokumentace obecního úřadu města XY bylo zjištěno, že spis Om je zakládán nejčastěji na základě zprávy školského zařízení a podnětu Policie ČR. Policejní orgán OSPOD informuje o tom, že rodič oznámil, že se jeho dítě stalo obětí trestného činu, anebo že při své činnosti pojali podezření, že se v rodině nachází ohrožené dítě. V menší míře jsou zastoupeny lékařské zprávy. V nich pediatři většinou upozorňují na nedostatečnou spolupráci s rodinou, výjimečně na podezření na týrání. Ojedinele je podnětem anonym, který bývá téměř vždy formou emailu, výjimečně je uskutečněn telefonicky. Velice zřídka podává podnět jednotlivec, který si přeje zůstat v anonymitě. Jednotlivci, kteří podávají podnět, jsou nejčastěji z okolí rodiny – příbuzní a sousedé. Om spis je zakládán také tehdy, pokud pracovník v rámci pohotovosti je přítomen výsledku nezletilého dítěte, anebo musí bezodkladně dítěti zajistit ochranu. To je v případech, kdy je na žádost PČR s hlídkou přítomen řešení konfliktu mezi rodiči, anebo je rodič indisponován v zajištění péče o dítě z důvodu nadměrného užití alkoholických nápojů nebo návykových látek.

Referent po založení spisové dokumentace bezodkladně provede neohlášené šetření v místě bydliště dítěte. Pokud se nepodaří rodinu opakovaně zastihnout, nechává v poštovní schránce rodičům dopis. Ve výzvě je žádá, aby neodkladně kontaktovali klíčového pracovníka. V dopise jsou uvedeny kontakty na referenta. Pokud na tuto výzvu rodiče nereagují, je jim zaslán dopis.

Referent vždy provede v domácnosti sociální šetření. Od rodičů získává základní informace o rodině. Tj. jména, příjmení a data narození sourozenců, které školské zařízení dítě navštěvuje, jakou třídu, jméno ošetřujícího dětského lékaře, kde jsou rodiče zaměstnaní apod. Pokud je šetření přítomno i dítě, referent s ním provede pohovor. Rozhovor se odvíjí od věku dítěte a jeho rozumové vyspělosti.

4.1.3 Spolupráce se školským zařízením

Pracovník si pro zmapování situace v rodině žádá zprávu ze školského zařízení, které dítě navštěvuje. Tuto zprávu si žádá i v momentě, kdy podnět pro práci s rodinou dalo školské zařízení. V podnětu škola většinou zmiňuje jen např. incident, který se stal, počet neomluvených hodin. Zpráva, která je referentem vyžádána, obsahuje informace o tom, do které třídy dítě chodí, jaký je jeho prospěch, jak se ve škole chová, zda jsou s ním výchovné problémy a jaké, zda se účastní školních výletů, zájmových kroužků, jaké má postavení

v kolektivu spolužáků, zda má neomluvené hodiny a jejich počet, jak dítě hovoří o svojí rodině, jaká je spolupráce s rodinou, zda rodiče se účastní třídních schůzek, reagují na výzvy školy.

Po vypracování vyhodnocení je klíčový referent v kontaktu především se školským zařízením.

4.1.4 Spolupráce s pediatrem

Pro vyhodnocení je vyžádána zpráva od dětského lékaře. Pediatr v ní vždy uvádí, zda zaznamenal či nezaznamenal podezření na týrání dítěte a jaká je jeho spolupráce s rodinou. Většinou je ve zprávě uvedeno, zda dítě chodí na preventivní prohlídky, či se rodina s dítětem dostaví až po urgencích, od kdy je v evidenci daného zdravotnického zařízení, jaká je nemocnost dítěte.

V případě, že od dětského lékaře nemá žádné negativní informace o rodině, nežádá si od něj zprávy při každém přehodnocení situace. Většinou k tomuto kroku pracovník přistoupí po obdržení dvou lékařských zpráv.

4.1.5 Spolupráce s Policií ČR

V případě, že se dítě stalo obětí trestného činu, žádá si Policie od klíčového pracovníka přítomnost u výslechu dítěte a zprávu o rodině. Referent na základě domluvy s rodiči uskuteční v místě bydliště dítěte ohlášené sociální šetření. Pohovorem s rodiči a dítětem zjistí základní informace o rodině, která jsou pak obsažena ve zprávě pro PČR. Dle studia spisové dokumentace je zjištěno, že PČR žádá o přítomnost klíčového pracovníka u výslechu dítěte a zprávu o rodině, jak na začátku spolupráce s rodinou, tak i v období následném.

Pokud je při práci s rodinou zjištěno, že je podezření, že rodič dítěti nějakým způsobem ubližuje, dává OSPOD Policii podnět na prošetření situace a to kdykoliv během spolupráce s rodinou.

V případě, že je dítě na základě soudního rozhodnutí odebíráno z rodiny a některý z rodičů je agresivní, či je uživatelem návykových látek či alkoholu, výkonu rozhodnutí asistuje na požádání OSPOD policejní hlídka.

4.1.6 Spolupráce s neziskovými organizacemi

Pokud v průběhu zpracovávání podrobného vyhodnocení pracovník vyhodnotí tak, že je nutné co nejdříve navázat situace dítěte je nejčastěji spolupracováno s aktivizační službou pro rodiny s dětmi. Nejprve referent navrhne rodině uzavření smlouvy o spolupráci s danou organizací. Pokud je to možné, tak před rozhovorem s rodiči kontaktuje pracovníka sazky a sdělí mu svoji zakázku. Na základě dialogu může být zakázka poupravena tak, aby nejvíce splňovala účel v zabezpečení pomoci rodině. Referent je s klíčovým pracovníkem v častém kontaktu zejména v počáteční fázi spolupráce sazky s rodinou. Bylo zjištěno, že v této počáteční fázi spolupráce rodiny s neziskovou organizací, kterou je nejčastěji aktivizační služby pro rodiny s dětmi, je klíčový pracovník s pracovníkem služby v telefonickém kontaktu minimálně jednou týdně. Po uklidnění situace je klíčový referent příslušným pracovníkem neziskové organizace kontaktován pouze v případě zhoršení situace v rodině. Cca jednou za tři měsíce, nejdéle jednou za šest měsíců, pracovník organizace na žádost klíčového referenta zasílá OSPOD zprávu o spolupráci s rodinou.

V rodině, kde je rodič závislý na návykových látkách, požaduje referent po daném rodiči pravidelné testování na přítomnost návykových látek v těle. Ze studovaných spisů vyplynulo, že testování provádí se souhlasem rodiče nezisková organizace, která sídlí ve městě. Dále bylo zjištěno, že spolupráce je nastavena tak, že pracovník neziskové organizace informuje klíčového pracovníka pouze v případě, že test vyjde pozitivně, anebo že se rodič na testování nedostavil.

Děti z rodin, které jsou na nízké úrovni ekonomické nebo sociální, mají možnost navštěvovat nízkoprahové zařízení, nebo doučování v knihovně, které je bezplatné. Zajištění návštěv těchto institucí bývá v kompetenci pracovníka aktivizační služby pro rodiny s dětmi a to na základě zakázky klíčového pracovníka.

4.1.7 Spolupráce s Úřadem práce

Pracovník při práci s rodinou může kontaktovat Úřad práce s dotazem, jaké dávky rodina pobírá a v jaké výši. Referent se také vyjadřuje k dotazu ÚP v případě přiznání mimořádné okamžité pomoci rodině. Většinou se tak děje v případě, že rodina si o tuto dávku požádá na krytí školních potřeb dítěte. Je zjištěno, že ve výjimečných případech je navázána spolupráce s ÚP v době vyhodnocování situace.

4.1.8 Spolupráce s OSPOD

V případě, že rodina se fakticky nezdržuje v místě trvalého bydliště dítěte a ani v regionu, spolupracuje klíčový pracovník s příslušným OSPOD. V daném případě dožádaný OSPOD zakládá spisovou dokumentaci NOm (neznámá ochrana mládeže). Nejčastěji klíčový referent žádá o šetření v místě bydliště rodiny. Spisová dokumentace se skládá z žádosti OSPOD, záznamu ze šetření v rodině a zprávy, která je zaslána pracovníkovi, který vede spis Om. Spisová dokumentace Nom, stejně jako Om, musí obsahovat spisový přehled, kde jsou zapsány všechny dokumenty, které jsou v něm obsaženy. U každého dokumentu musí být napsáno pořadové číslo, název dokumentu, datum vložení a podpis referenta, který jej do spisu vložil. Také je číselně stejně označeno jako Om tj. za NOm následuje pořadové číslo, lomítko a rok, kdy byl spis založen. Po odeslání zprávy je spisová dokumentace Nom ukončena. V případě, že je OSPOD požádán o dlouhodobou spolupráci, je spis Nom veden dlouhodobě.

4.1.9 Případová konference

V momentě, kdy se situace v rodině nelepší, nebo dojde k jejímu zhoršení, je pořádána případová konference.

Z časových důvodů se často pořádá tzv. setkání nad případem, na které není přítomen facilitátor. V případě konání případové konference je jeho účast nutná. Na ně jsou vždy zváni rodiče a dle věku a mravní vyspělosti i dítě. Téměř vždy jsou jednání přítomni zástupci školských zařízení. Účastníkem můžou být i dětské lékaři a dále instituce, které s rodinou spolupracují. Nejčastěji se jedná o sazky.

Pokud je pořádáno setkání nad případem, účastní se ho klíčový pracovník případu, který setkání koordinuje, a jeho kolega, který dělá zápis. V úvodu účastníci podepisují prohlášení o mlčenlivosti. Hned na začátku jsou seznámeni s důvodem jednání. Jsou jim podány i informace důležité pro řešení situace. Každý z účastníků se má možnost vyjádřit k informacím, případně je doplnit, a navrhnout řešení situace. O jednání je vyhotoven záznam, který je založen do spisové dokumentace dítěte. Studium spisové dokumentace bylo zjištěno, že největší přínos v hledání optimálního řešení mají pracovníci neziskových organizací, zejména aktivizační služby pro rodiny s dětmi, a nejmenší dětské lékaři.

4.1.10 Spolupráce se soudy

Pokud situace v rodině je dlouhodobě nevyhovující, může okresní soud na návrh klíčového pracovníka rozhodnout o nařízení soudního dohledu. V takovém případě může klíčový pracovník kdykoliv a bez ohlášení provést šetření v rodině. Soud si v půlročních intervalech žádá od příslušného OSPOD zprávu.

V případě, že klíčový pracovník vyčerpá všechny možnosti, která měla pomoci rodině v řešení nepříznivé sociální situace, a přesto nedojde ke zlepšení, dává referent soudu návrh na vydání předběžného opatření, kterým je dítě odebráno ze svojí rodiny a umístěno do náhradní rodinné péče, nebo do ústavního zařízení. V takovém případě se na základě telefonického hovoru domlouvá výkon rozhodnutí, kterému je přítomen soudní vykonavatel, klíčový pracovník rodiny a jeho kolega. Ve vyhrocených případech je požádána o přítomnost při výkonu Policie ČR.

Vzhledem k vyhrocené situaci bývá dítě z rodiny odebráno na základě tzv. rychlého předběžného opatření. V takovém případě musí soud rozhodnout neprodleně o vydání usnesení. Pouze OSPOD je jediným subjektem v ČR, který může podat tento návrh.

4.1.11 Spolupráce s KÚ

Případ, který je velmi komplikovaný, lze konzultovat s metodiky z Krajského úřadu. Pracovníky většinou kontaktuje klíčový referent společně s vedoucí oddělení. Před tím je ale případ probírán s ostatními pracovníky oddělení, kteří mají možnost se vyjádřit k řešení situace.

4.1.12 Závěr

Bylo zjištěno, že klíčový pracovník vede na ohrožené dítě spisovou dokumentaci Om. V úvodní fázi sbírá informace o rodině. Vždy oslovuje rodiče, školské a zdravotnické zařízení. V některých případech spolupracuje s PČR a neziskovou organizací, nejčastěji s aktivizační službou pro rodiny s dětmi.

Po zpracování podrobného vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a individuálního plánu ochrany dítěte spolupracuje s dalšími subjekty. Nejčastěji je spolupráce navázána s neziskovými organizacemi a školskými zařízeními. Výjimečně je kontaktován Úřad práce. Kooperace je spíše administrativního rázu. Spolupráce s Krajským úřadem je na úrovni

poskytování metodického vedení. Kooperace s PČR je na bázi přítomnosti referenta při výslechu dítěte a na vypracovávání zpráv. Se soudem je pracovník v kontaktu v případech, kdy nedošlo ke zlepšení nepříznivé situace rodiny a je podán návrh na nařízení soudního dohledu. V půlročních intervalech pak referent podává soudu zprávu o aktuální situaci. Pokud se situace v rodině vyhrotí natolik, že je nutné dítě z rodiny odebrat, je k soudu podáno předběžné opatření. Pracovník spolupracuje i s kolegy z jiných OSPOD v případech, kdy dítě, které má v péči, se odstěhuje do jiného správního obvodu. Příslušný OSPOD je žádán o šetření v rodině, případně o dlouhodobou spolupráci.

4.2. Rozhovory

Na základě získaných ukazatelů v první části výzkumu je přistoupeno ke kvalitativnímu výzkumu formou polostrukturovaného rozhovoru.

Čtyři rozhovory probíhají formou telefonátu. Jeden je uskutečněn přímo na oddělení sociálně právní ochrany dětí. Všechny hovory jsou nahrávány na diktafon a následně přesně přepsány. Všichni oslovení referenti jsou ochotni poskytnout rozhovor. Telefonáty i rozhovor na oddělení probíhají v přátelské atmosféře. Délka hovorů je v rozmezí 20 – 30 minut.

Hned v úvodu je dotazovaným sdělen důvod hovoru. Jsou informováni o tom, že hovor se bude týkat jejich pracovní činnosti, zejména o jejich spolupráci s dalšími participujícími subjekty, kdy je oslovují, jak hodnotí jejich přínos pro jejich práci s rodinou. Zároveň jim položena otázka, zda si přejí, aby v diplomové práci bylo uvedeno jejich jméno a název úřadu. Až na jednoho dotázaného si všichni přejí zůstat v anonymitě. Pracovníci jsou kontaktováni v úřední dny v pozdních odpoledních hodinách. Ani jeden z dotazovaných, který je osloven, neodmítá účast na výzkumu.

Rozhovor má autor připraven na archu, kde má vypsány otázky.

Po pátém rozhovoru se autor nedovídá žádné nové informace a poznatky, výzkumný vzorek je nasycen, autor ukončuje výzkum.

Přepsané rozhovory jsou součástí přílohy č. 1, 2, 3, 4. a 5.

4.2.1 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvoří zaměstnanci oddělení sociálně právní ochrany dětí ve Středočeském kraji, kteří pracují s rodinami, ve které je ohrožené dítě.

Celkem se ve zmíněném regionu nachází 26 oddělení sociálně právní ochrany dětí a to v Benešově, Berouně, Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi, Čáslavi, Černošicích, Českém Brodě, Dobříši, Hořovicích, Kladně, Kolíně, Kralupech nad Vltavou, Kutné Hoře, Lysé nad Labem, Mělníku, Mladé Boleslavi, Mnichově Hradišti, Neratovicích, Nymburce, Poděbradech, Příbrami, Rakovníku, Říčanech, Sedlčanech, Slaném, Vlašimi a Voticích. Na všech odděleních sociálně právní ochrany dětí je celkem zaměstnáno 287 pracovníků, z toho se 178 věnuje péči o dítě, což je 60%.

Kontakty na příslušné pracovníky jsou získány z webových stránek Krajského úřadu Středočeského kraje.⁶²

4.2.2 Zpracování

1. Jak se dozvíte o ohroženém dítěti?

Čtyři dotázaní uvádějí, že o ohroženém dítěti se dozví od školského zařízení, dětského lékaře, Policie ČR. Tři dotázaní sdělují, že informaci obdrží anonymně. Pouze v jednom případě je uvedeno občanské sdružení, rodič, soused, úřední činnost.

2. Koho oslovujete pro získání informací o rodině pro vypracování podrobného vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny?

Všichni dotázaní sdělují, že informace získávají od rodiny, školského zařízení. Ve čtyřech případech je uveden pediatr a jednou z úřední činnost.

3. Koho oslovujete pro získání informací o rodině pro vypracování individuálního plánu ochrany dítěte?

Všichni r dotázaní uvádějí, že informace získávají od rodiny, školského zařízení, dětského lékaře, neziskové organizace. Dle jednoho dotázaného je to PČR.

⁶² <https://stredoceskykraj.cz/web/socialni-oblast/kontakty-na-pracovniky-ospod-stredoceskeho-kraje>

4. Zprávy, které si žádáte od participujících subjektů, dostáváte včas?

Všichni dotázaní se shodli, že zprávy většinou dostávají včas.

5. Zprávy, které si žádáte od participujících subjektů, jsou pro vás přínosné?

Jeden dotázaný uvádí, že jsou pro něj přínosné zprávy ze škol, protože jsou objektivní. V jednom případě je sděleno, že informace, kterou dotázaný obdržel v telefonickém hovoru, byla ve zprávě zestručněna. Tento názor má i následující dotázaný, který říká, že školy jsou sdílnější po telefonu. Další dotázaný uvádí, že výjimečně zprávy ze školských zařízení jsou hezčí, než je skutečnost. Jeden dotázaný sděluje, že jsou pro něj přínosem zprávy z neziskových organizací.

6. Kdy oslovujete školská zařízení a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Všichni dotázaní uvádí, že spolupráce se školskými zařízeními je dobrá a že se školskými zařízeními spolupracují v době vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny a i v následné práci s rodinou.

7. Kdy oslovujete dětského lékaře či zdravotnické zařízení a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Všichni dotázaní uvádějí, že spolupráce s lékaři je dobrá. Jeden dotázaný sděluje, že má jednu negativní zkušenost, kdy lékař napsal, že neposkytne informace kvůli GDPR. Všichni dotázaní oslovují dětského lékaře při vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny. Tři dotázaní sdělují, že si žádají zprávu i ve fázi práce s rodinou, jeden nikoliv a jeden si ji žádá dle situace.

8. Jaká je vaše zkušenost se spoluprací s jinými OSPOD?

Čtyři dotázaní uvádějí, že je spolupráce dobrá. Tři dotázaní sdělují, že jsou schopni se s jinými OSPOD domluvit. Jeden dotázaný uvádí, že spolupráce je hodně individuální, že někdy je to bída, jindy bomba a že on sám se snaží pro jiný OSPOD pečlivě vypracovat zprávu, protože je to vizitka úřadu.

9. Kdy spolupracujete se soudy a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Dle všech dotázaných je spolupráce se soudy na dobré úrovni. Dva dotázaní sdělují, že není problém soudcům zavolat a poradit se. Tři dotázaní uvádí, že se soudem spolupracují

v momentě podání návrhu na soudní dohled nad výchovou dítěte. Dva dotázaní sdělují, že se soudem spolupracují při odebrání dítěte z rodiny.

10. Kdy spolupracujete s Policií a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Všichni dotázaní uvádí, že spolupráce s PČR je dobrá. Ve čtyřech případech dotázaní sdělují, že je PČR žádá o jejich přítomnost při výslechu dítěte. Tři dotázaní uvádí, že od PČR dostává podnět k prošetření situace. Dva dotázaní sdělují, že jim PČR zasílá žádost o zprávu. Dle všech dotázaných spolupráce s PČR probíhá kdykoliv tj. jak ve fázi mapování situace dítěte, tak i ve fázi následné práce s rodinou.

11. Kdy spolupracujete s Úřadem práce a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Čtyři dotázaní uvádí, že spolupráci s Úřadem práce hodnotí kladně. Jeden sděluje, že je nic moc. Všichni dotázaní sdělují, že spolupráce je o výměně informací. Jeden dotázaný uvádí, že se přimlouvá za přidělení mimořádné okamžité pomoci a pomoci ve vyřízení formalit klienta. Jeden dotázaný nebyl schopen identifikovat dobu, kdy se obrátil na ÚP, protože si nebyl schopen vzpomenout. Dva dotázaní uvádí, že s ÚP spolupracují ve fázi práce s rodinou, jeden kdykoliv.

12. Kdy spolupracujete s neziskovými organizacemi a jak hodnotíte spolupráci s nimi?

Všichni dotázaní odpovídají, že pokud je to potřeba, pracují s neziskovou organizací od převzetí případu. Čtyři dotázaní uvádějí, že spolupráce je na dobré úrovni. Jeden dotázaný zmiňuje, že důležitým faktorem ve spolupráci je lidský faktor, kdy s paní XY je spolupráce dobrá, s jinou nikoliv. Dva dotázaní říkají, že samy neziskové organizace jim dávají podnět. Jeden dotázaný zmiňuje, že organizace sice sleduje i svoje cíle, ale zároveň se drží zadané zakázky. Jeden dotázaný uvádí, že spolupráce mu ulehčuje spolupráci s rodinou, že by jinak nestíhal a že s nimi spolupracuje nejvíce.

13. Kdy spolupracujete se Středočeským krajem a jak hodnotíte tuto spolupráci?

Jeden dotázaný uvádí, že nemá zkušenost se spoluprací, neboť je s nimi v kontaktu vedoucí oddělení. Jeden dotázaný říká, že po metodické stránce je spolupráce dobrá. Dle jednoho dotázaného je spolupráce dobrá. Jeden dotázaný říká, že i přes jednu negativní zkušenost,

kdy jednání osoby XY bylo neadekvátní, má celkem dobrou zkušenost. Poslední dotázaný charakterizuje spolupráci negativně.

14. Jsou pro vás metodiky MPSV a Středočeského kraje přínosem?

Dle třech dotázaných jsou metodiky pro jejich práci přínosem. Jeden dotázaný uvádí, že moc ne. Jeden dotázaný tvrdí, že pro něj nejsou přínosem v jeho práci, protože dle něj jsou v posledních letech metodiky horší než v minulosti.

15. Kdy pořádáte případové konference a koho na ni zvete?

Jeden dotázaný sděluje, že tento konference nepořádá, že si vše vyřeší během běžných jednání. Z odpovědí ostatních dotázaných vyplývá, že případové konference, nebo setkání případem, pořádají po delší spolupráci s rodinou. Čtyři dotázaní uvádí, že k uskutečnění konference dochází v momentě, kdy má být dítě odebráno z rodiny. Jeden dotázaný říká, že je pořádá, když rodina nespolupracuje s aktivizační službou. Jeden dotázaný sděluje, že pro něj případové konference nejsou přínosem pro jeho práci s rodinou. Čtyři dotázaní uvádí, že mezi pozvanými jsou vždy rodiče, zástupci školských zařízení a pokud rodina má navázanou spolupráci s nějakou neziskovou organizací, tak i jejich zástupce. Dva dotázaní sdělují, že konference se účastní psycholog a dle věku i dítě. Jeden dotázaný říká, že zve i dětského lékaře, ale že se většinou nedostaví. Jeden dotázaný zmiňuje, že je rád, když se konference účastní i vedoucí oddělení. Tři dotázaní uvádí, že přínosem je nabízené řešení situace ze strany zástupce neziskové organizace. Jeden dotázaný odpověděl, že pro něj nejsou přínosem školní psychologové, kteří dle něj nejsou řádně obeznámeni se situací dítěte a jeho rodiny. Dva dotázaní sdělují, že aktivně se do jednání zapojují zástupci školských zařízení, že jsou v jednání přínosem.

16. Dodržuje facilitátor váš záměr?

Jeden dotázaný odpovídá, že nemá zkušenost se spoluprací facilitátora. Tři dotázaní mají dobrou zkušenost. Jeden dotázaný sděluje, že má negativní zkušenost, že je to dle něj zbytečná osoba.

17. Je ve vašem regionu na základě komunitního plánování vytvořena dostatečná sociální síť?

Čtyři dotázaní uvádí, že síť sociálních služeb mají dobrou. Tři dotázaní sdělují, že by bylo vhodné, aby neziskových organizací bylo více. Jeden dotázaný říká, že se domnívá, že sociální síť v jeho regionu je zaměřena více na seniory a bezdomovce.

18. Je pro vás přínosem Komise pro sociálně právní ochranu dětí?

Dle všech dotázaných není pro ně Komise přínosem. Jeden dotázaný uvádí, že v jejich regionu Komise vůbec není zřízena. Čtyři uvádí, že by Komise u nich měla být zřízena. Tři dotázaní uvádí, že Komise pro ně není přínosem. Jeden dotázaný říká, že z důvodu časové zaneprázdněnosti případné emaily od Komise nečte.

19. Domníváte se, že by bylo vhodné vytvoření celostátního registru dětí, na něž je vedena spisová dokumentace?

Dva dotázaní uvádí, že by vytvoření celostátního registru bylo dobré. Jeden dotázaný se k otázce nedokázal vyjádřit. Jeden dotázaný se domnívá, že není vhodné vybudování registru z důvodu GDPR. Také si myslí, že systém by měl velkou chybovost. Jeden dotázaný se domnívá, že hlavně všechny OSPODY by přes počítač měly být propojeny. Někdy je informace jen ve spisu. Registr je dobrá věc. Vidím v tom smysl. Jeden dotázaný se vyjádřuje tak, že vybudování registru by byla dobrá věc, ale osobně je proti. Důvod nevedl.

20. Co byste navrhovala pro zlepšení spolupráce s participujícími subjekty?

Dotázaný č. 1 uvádí, že lidé, kteří o této oblasti rozhodují, by měli postupovat stáže na OSPOD, protože teorie a praxe je jiná.

Dotázaný č. 2 sděluje, že by navrhovala posílení pravomocí referentů OSPOD a snížení administrativní zátěže.

Dotázaný č. 3 navrhuje pravidelné schůzky se spolupracujícími subjekty.

Dotázaný č. 4 sděluje, že za potřebné považuje posílení sociální sítě vč. řešení bytové situace.

Dotázaný č. 5 navrhuje změnu metodik Krajského úřadu tak, aby více odpovídala praxi

4.2.3 Závěr

Analýzou dat, které autor získal rozhovory s referenty OSPOD, bylo zjištěno, že:

- při vypracování podrobného vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny jsou informace vždy získávány od rodiny a školských a zdravotnických zařízení
- v následné fázi vedle těchto aktérů vstupují do spolupráce s rodinou i další instituce
- zprávy, které si referent OSPOD vyžádá od jiných institucí, obdrží včas
- zprávy, které si referent OSPOD vyžádá od jiných institucí, jsou pro něj přínosem v jeho práci s rodinou
- spolupráce se školskými zařízeními je hodnocena kladně
- spolupráce se zdravotnickými zařízeními je dobrá
- spolupráce s jinými odděleními sociálně právní ochrany dětí je dobrá
- spolupráce se soudy je na dobré úrovni
- spolupráce s Policií České republiky je dobrá
- spolupráce se Úřadem práce je hodnocena kladně
- spolupráce s neziskovými organizacemi je na dobré úrovni
- spolupráce se Středočeským krajem je spíše dobrá
- žmetodiky Ministerstva práce a sociálních věcí a Středočeského kraje je spíše dobrá
- v jejich regionu je v rámci komunitního plánování síť sociálních služeb spíše dobrá
- je spíše vhodné zřízení celostátního registru spisové dokumentace

4.3 Dotazník

Výše uvedené ukazatele jsou ověřeny v následujícím kvantitativním výzkumu a to formou dotazníku.

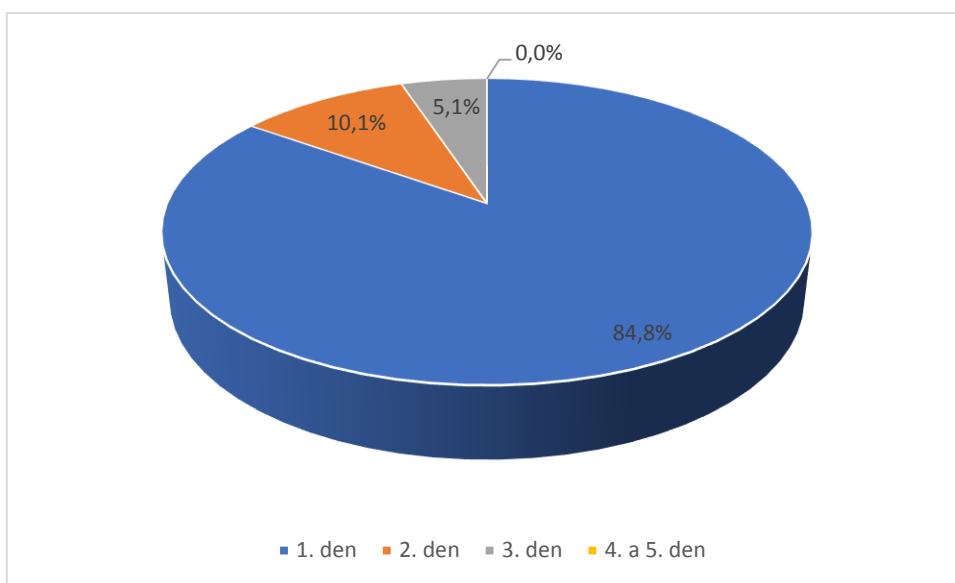
4.3.1 Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem jsou všichni pracovníci oddělení sociálně právní ochrany dětí ve Středočeském kraji, kteří pracují s rodinou, kde je dítě ohrožené. Kontakty na referenty jsou opět získány z webových stránek Středočeského kraje. Dotazník je rozeslán formou emailu. V úvodu je respondentům sdělen důvod dotazníku. Jsou také informováni o tom, že dotazník

je anonymní. Pro větší úspěšnosti návratnosti autor referentům sděluje, že vyplnění dotazníku jim nezabere více jak dvě minuty.

Otazník vyplnilo celkem 86 respondentů. Návratnost je 48,3 %. Z toho v sedmi případech přišla automatická odpověď, že referent čerpá dovolenou, nebo je v pracovní neschopnosti. Pro výzkum je použito 79 odpovědí, návratnost je snížena na 44,4%.

V prvním dni autor obdržel nejvíce odpovědí. V dalších dnech návratnost klesala. V prvním dni přišlo 67 odpovědí (84,8%), v druhém 8 (10,1%), ve třetím 4 (5,1%), ve čtvrtém a v pátém žádná.

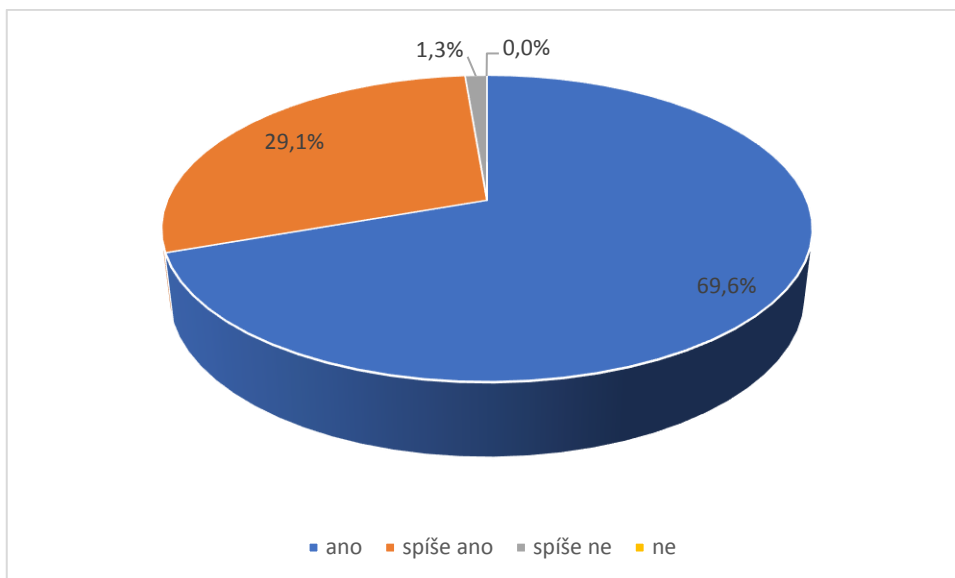
Obrázek 1: Graf návratnosti dotazníku

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

4.3.2 Zpracování

1. Pro vypracování podrobného vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny získáváte informace zejména od rodičů, zdravotnických a školských zařízení?

- Ano odpovědělo 55 respondentů (69,6%)
- Spíše ano odpovědělo 23 respondentů (29,1%)
- Spíše ne odpověděl 1 respondent (1,3%)
- Ne odpovědělo 0 respondentů (0%)

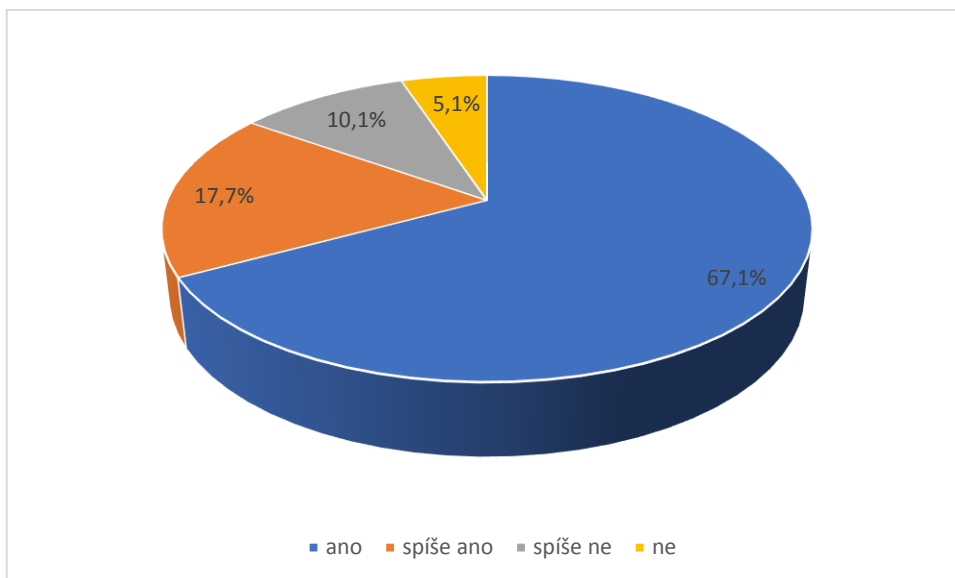

Obrázek 2: Graf získávání informací pro vyhodnocení,

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

1. Pro následnou práci s rodinou a pro vypracování IPODů získáváte informace nejen od rodičů, zdravotnických a školských zařízení, ale i jiných institucí, které s rodinou pracují?

- Ano odpovědělo 53 respondentů (67,1%)
- Spíše ano odpovědělo 14 respondentů (17,7%)
- Spíše ne odpovědělo 8 respondentů (10,1%)
- Ne odpovědělo 4 respondenti (5,1%)

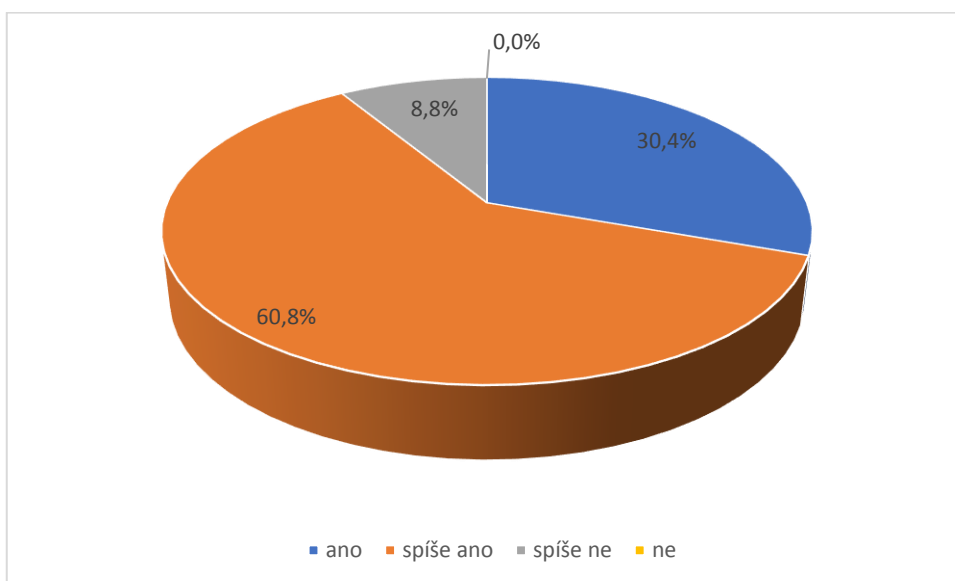

Obrázek 3: Graf získávání informací pro práci s rodinou

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

2. Zprávy, které si žádáte, dostáváte včas?

- Ano odpovědělo 24 respondentů (30,4%)
- Spíše ano odpovědělo 48 respondentů (60,8%)
- Spíše ne odpovědělo 7 respondentů (8,8%)
- Ne odpovědělo 0 respondentů (0%)

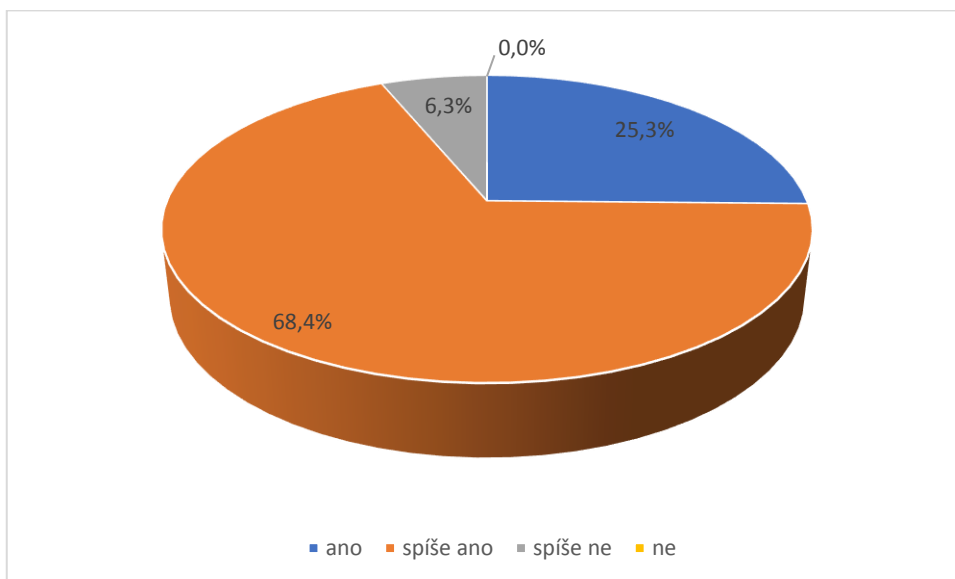

Obrázek 4: Graf včasné návratnosti vyžádaných zpráv

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

3. Zprávy, které si žádáte, jsou pro vaši práci přínosem?

- Ano odpovědělo 20 respondentů (25,3%)
- Spíše ano odpovědělo 54 respondentů (68,4%)
- Spíše ne odpovědělo 5 respondentů (6,3%)
- Ne odpovědělo 0 respondentů (0%)

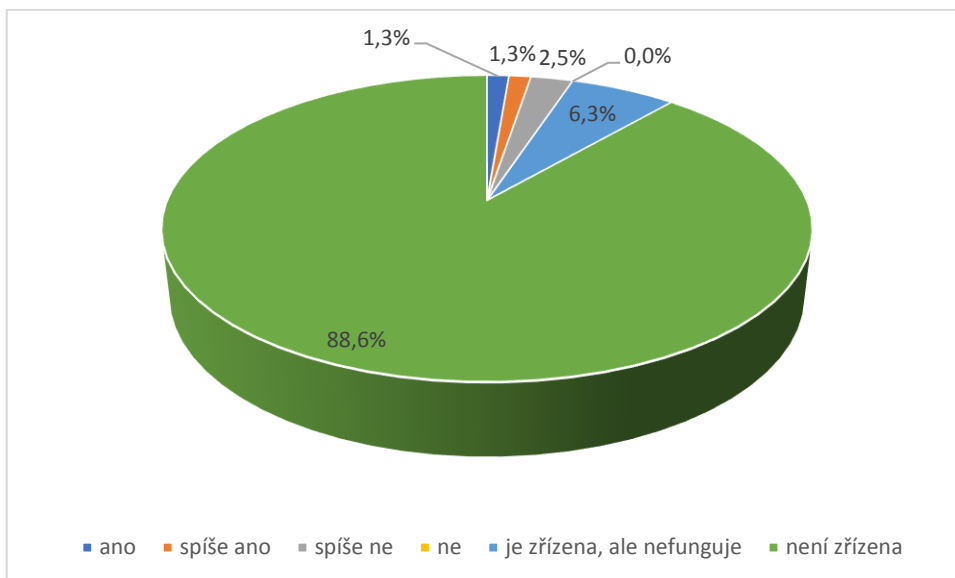

Obrázek 5: Graf přínosnosti vyžádaných zpráv

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

4. Komise pro sociálně právní ochranu dětí je pro vás přínosem?

- Ano odpověděl 1 respondentů (1,3%)
- Spíše ano odpověděl 1 respondent (1,3%)
- Spíše ne odpověděli 2 respondenti (2,5%)
- Ne odpovědělo 0 respondentů 0%)
- Je zřízena, ale nefunguje, odpovědělo 5 respondentů (6,3%)
- Není zřízena odpovědělo 70 respondentů (88,6%)

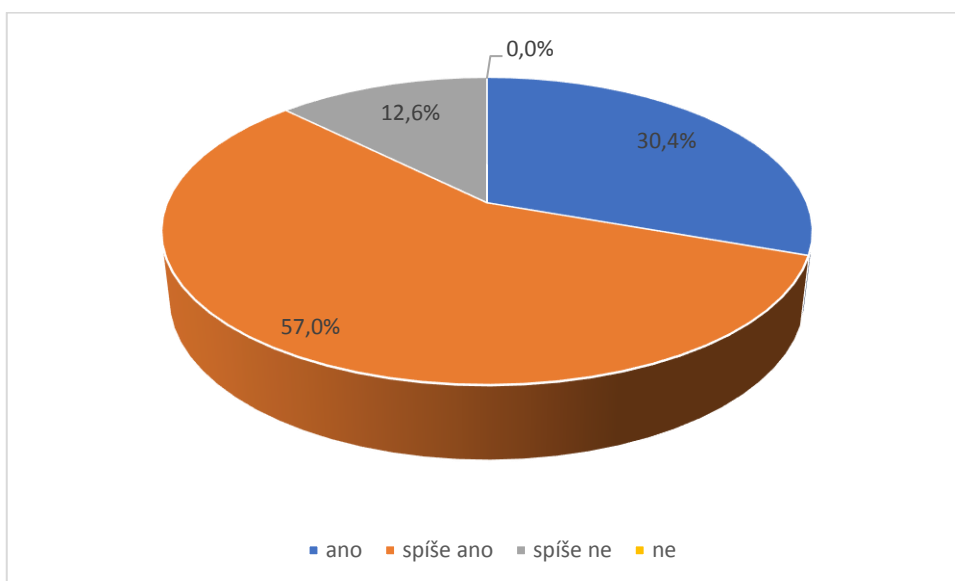

Obrázek 6: Graf přínosnosti Komise sociálně právní ochrany dětí

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

5. Je pro vás spolupráce se školskými zařízeními přínosná?

- Ano odpovědělo 24 respondentů (30,4%)
- Spíše ano odpovědělo 45 respondentů (57%)
- Spíše ne odpovědělo 10 respondentů (12,6%)
- Ne odpovědělo 0 respondentů (0%)

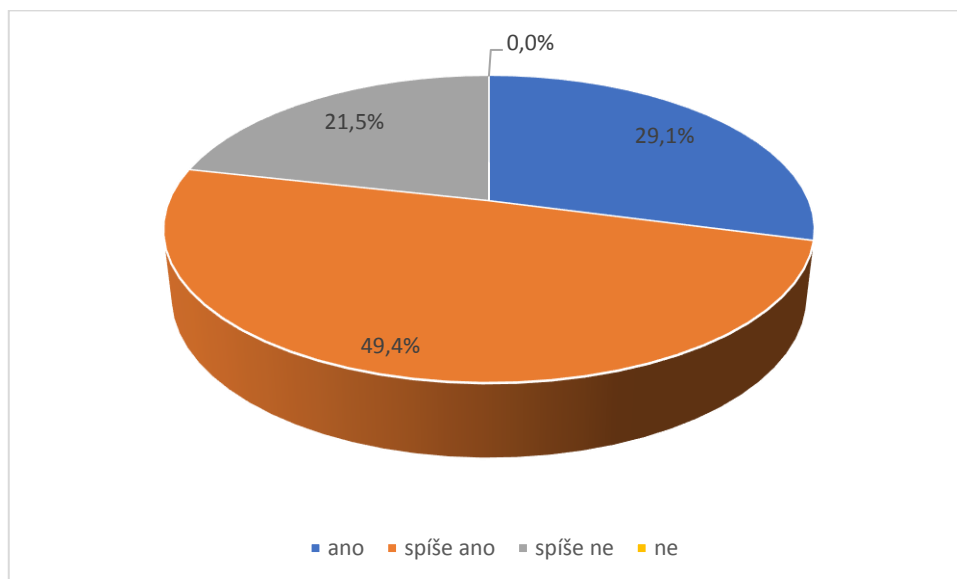

Obrázek 7: Graf efektivity spolupráce se školskými zařízeními

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

6. Je pro vás spolupráce se zdravotnickými zařízeními přínosná ?

- Ano odpovědělo 23 respondentů (29,1%)
- Spíše ano odpovědělo 39 respondentů (49,4%)
- Spíše ne odpovědělo 17 respondentů (21,5%)
- Ne odpovědělo 0 respondentů (0%)

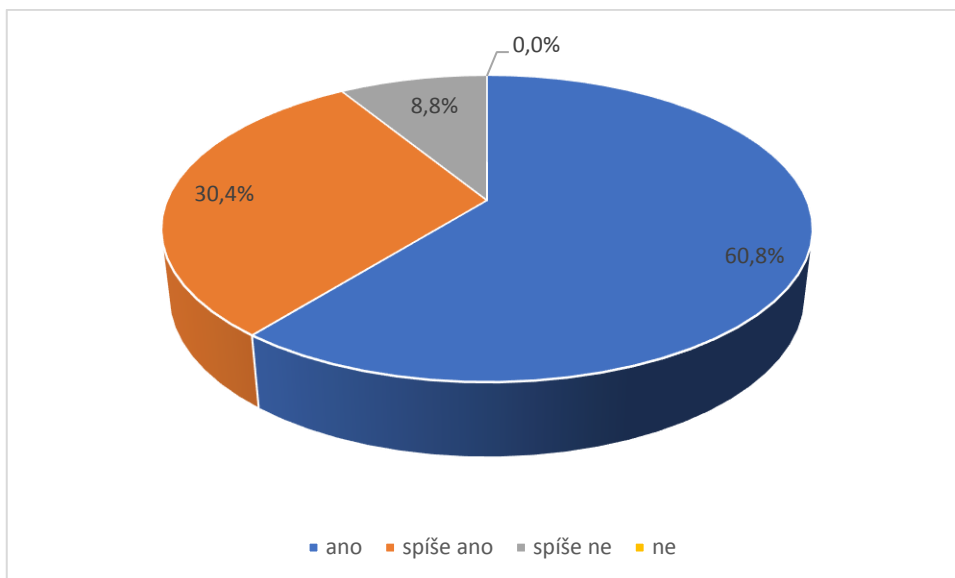

Obrázek 8: Graf efektivity spolupráce se zdravotnickými zařízeními

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

7. Je pro vás spolupráce s jinými OSPOD přínosná?

- Ano odpovědělo 48 respondentů (60,8%)
- Spíše ano odpovědělo 24 respondentů (30,4%)
- Spíše ne odpovědělo 7 respondentů (8,8%)
- Ne odpovědělo respondentů (%)

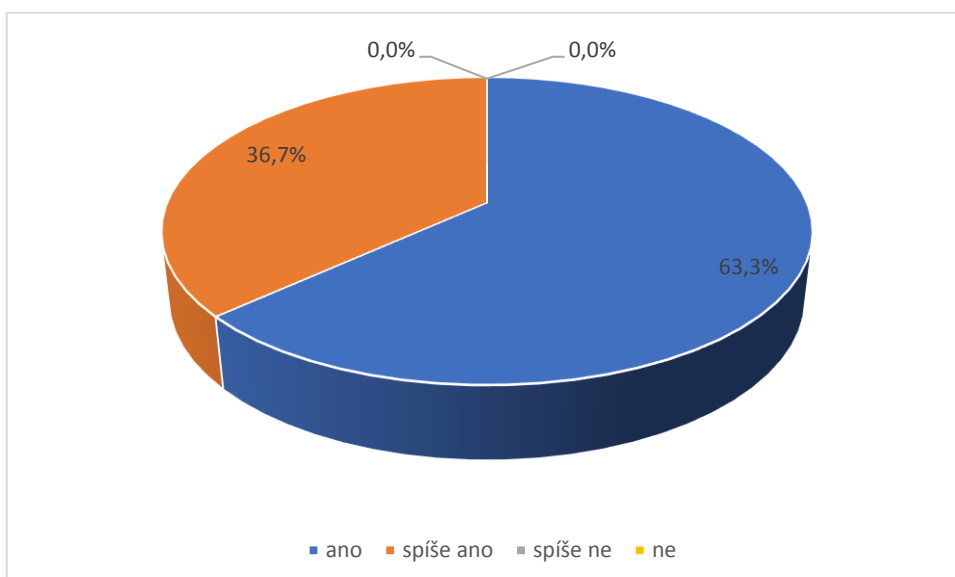

Obrázek 9: Graf efektivity spolupráce s jinými OSPOD

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

8. Je pro vás spolupráce se soudy přínosná?

- Ano odpovědělo 50 respondentů (63,3%)
- Spíše ano odpovědělo 29 respondentů (36,7%)
- Spíše ne odpovědělo 0 respondentů (0%)
- Ne odpovědělo 0 respondentů (0%)

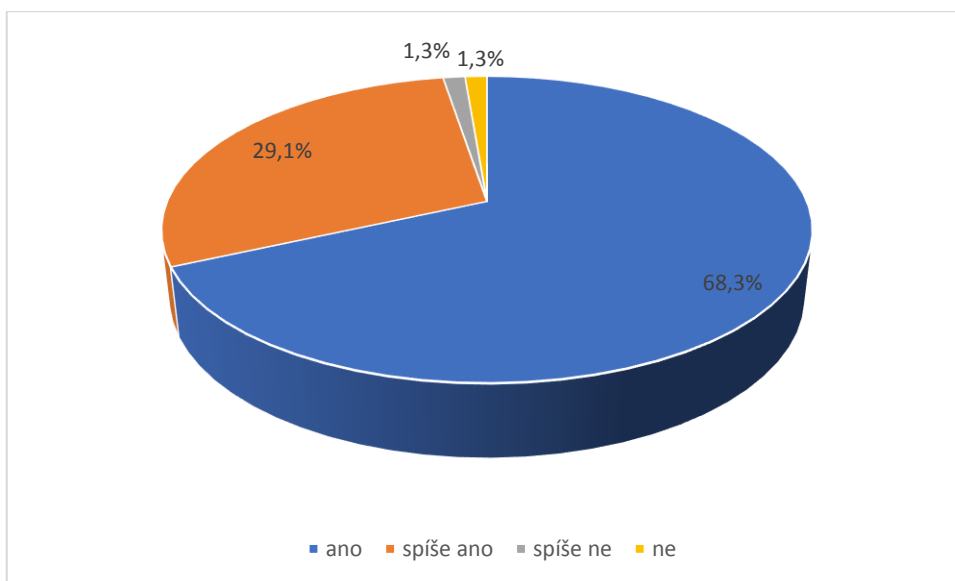

Obrázek 10: Graf efektivity spolupráce se soudy

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

9. Je pro vás spolupráce s Policií ČR přínosná?

- Ano odpovědělo 54 respondentů (68,3%)
- Spíše ano odpovědělo 23 respondentů (29,1%)
- Spíše ne odpověděl 1 respondent (1,3%)
- Ne odpověděl 1 respondent (1,3%)

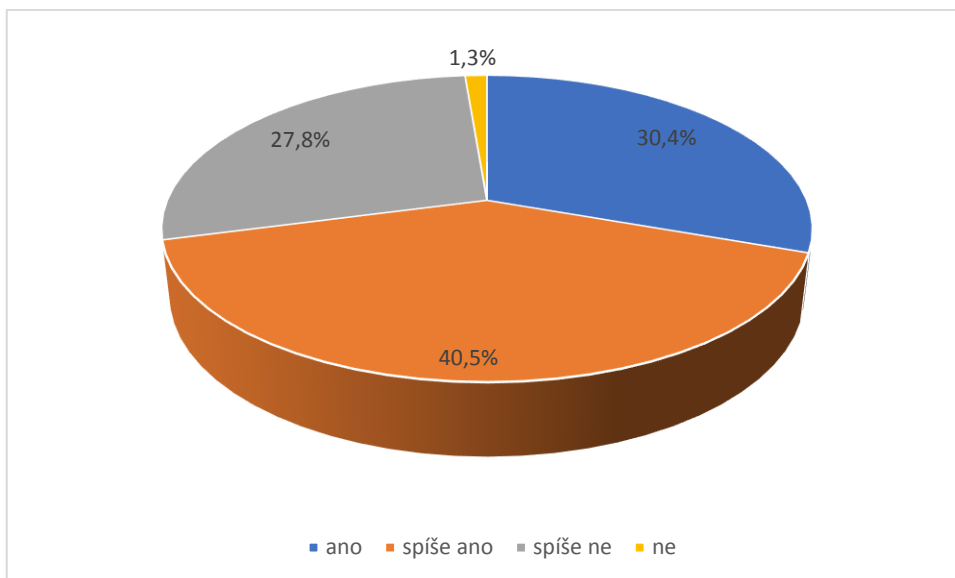

Obrázek 11: Graf efektivity spolupráce s Policií ČR

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

10. Je pro vás spolupráce s Úřadem práce přínosná?

- Ano odpovědělo 24 respondentů (30,4%)
- Spíše ano odpovědělo 32 respondentů (40,5%)
- Spíše ne odpovědělo 22 respondentů (27,8%)
- Ne odpověděl 1 respondent (1,3%)

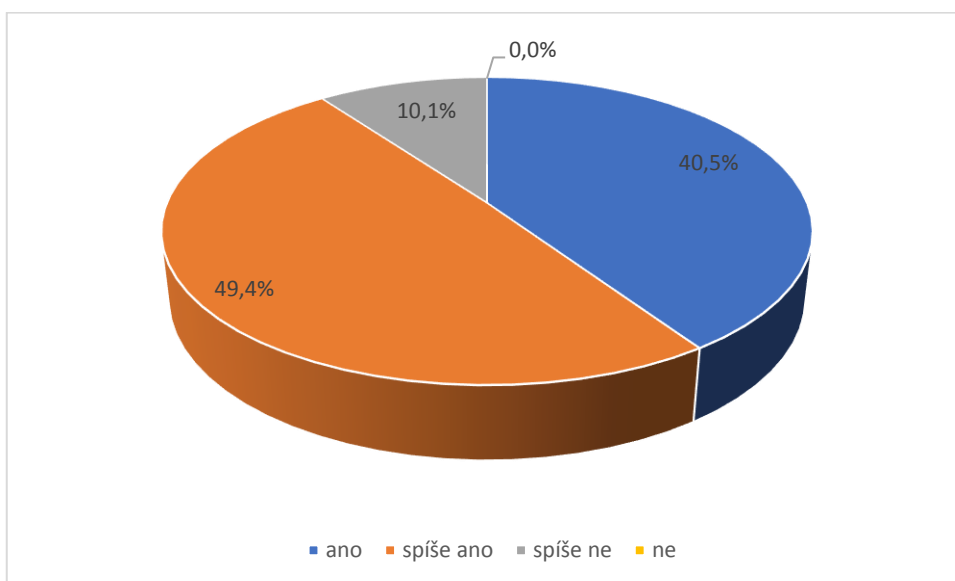

Obrázek 12: Graf efektivity spolupráce s Úřadem práce

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

11. Je pro vás spolupráce s neziskovými organizacemi přínosná?

- Ano odpovědělo 32 respondentů (40,5%)
- Spíše ano odpovědělo 39 respondentů (49,4%)
- Spíše ne odpovědělo 8 respondentů (10,1%)
- Ne odpovědělo 0 respondentů (0%)

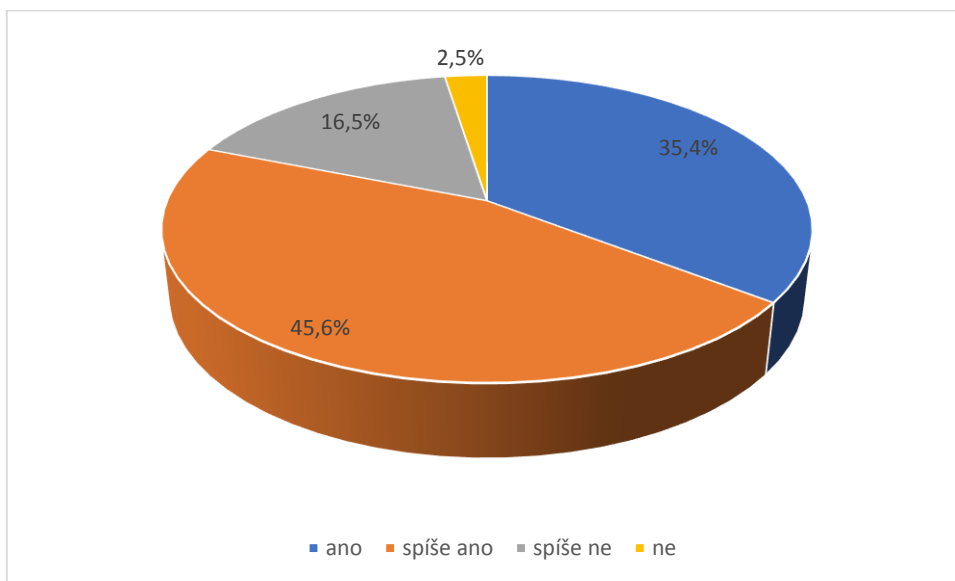

Obrázek 13: Graf efektivity spolupráce s neziskovými organizacemi

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

12. Je pro vás spolupráce s nadřízeným orgánem, tedy Krajským úřadem Středočeského kraje přínosná?

- Ano odpovědělo 28 respondentů (35,4%)
- Spíše ano odpovědělo 36 respondentů (45,6%)
- Spíše ne odpovědělo 13 respondentů (16,5%)
- Ne odpověděli 2 respondenti (2,5%)

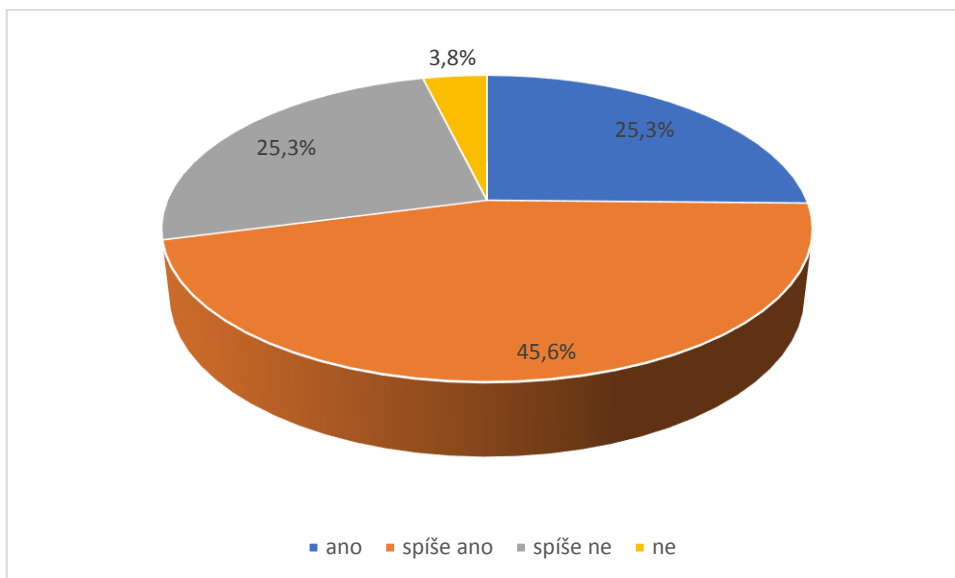

Obrázek 14: Graf efektivity spolupráce s Krajským úřadem

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

13. Jsou pro vás metodiky Středočeského kraje a MPSV přínosem?

- Ano odpovědělo 20 respondentů (25,3%)
- Spíše ano odpovědělo 36 respondentů (45,6%)
- Spíše ne odpovědělo 20 respondentů (25,3%)
- Ne odpověděli 3 respondenti (3,8%)

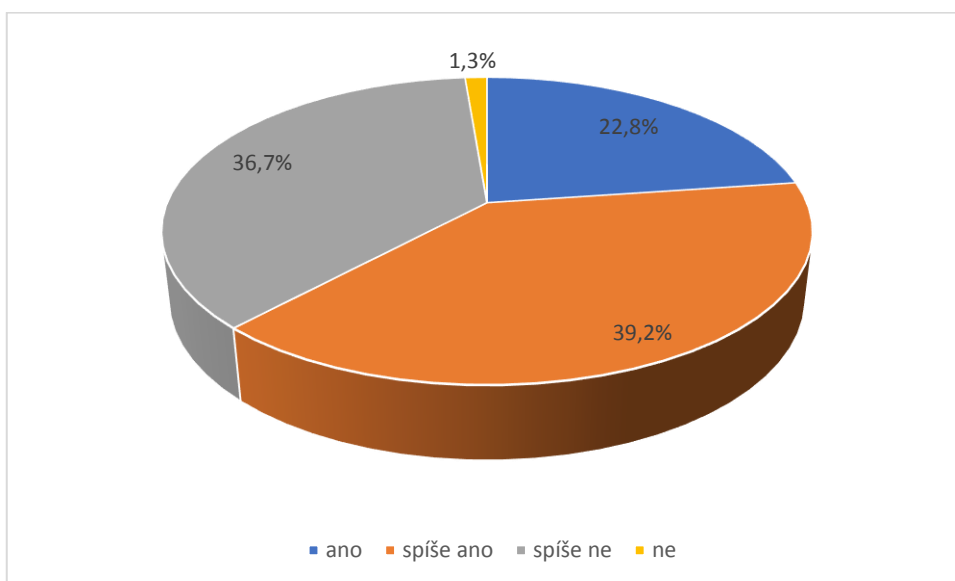

Obrázek 15: Graf přínosnosti metodik MPSV a KÚ

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

14. Je ve vašem ORP dostatečná síť sociálních služeb?

- Ano odpovědělo 18 respondentů (22,8%)
- Spíše ano odpovědělo 31 respondentů (39,2%)
- Spíše ne odpovědělo 29 respondentů (36,7%)
- Ne odpověděl 1 respondent (1,3%)

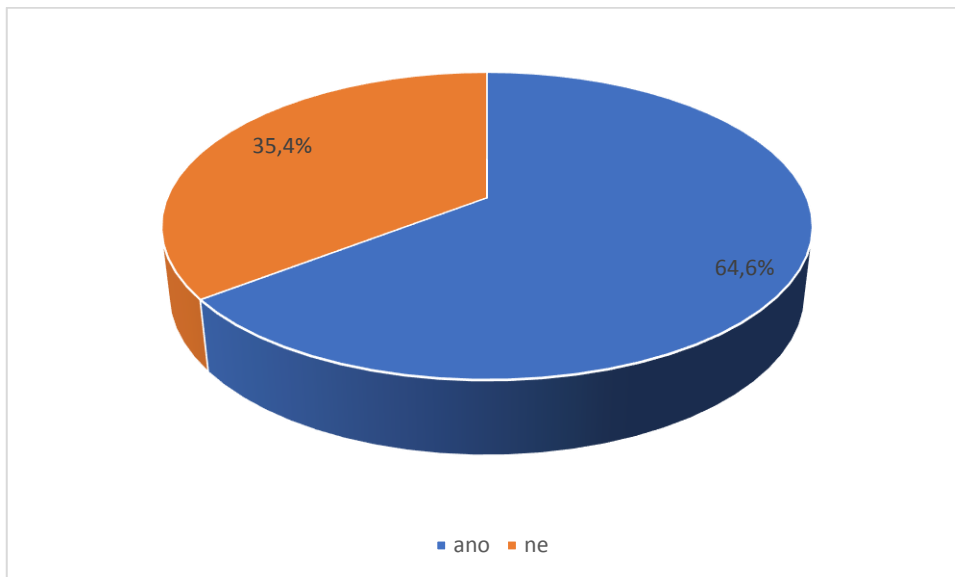

Obrázek 16: Graf dostatečnosti sítě sociálních služeb

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

15. Je dle vás vhodné zřízení celostátního registru dětí vedených na OSPOD?

- Ano odpovědělo respondentů 51 (64,6%)
- Ne odpovědělo 28 respondentů (35,4%)

Obrázek 17: Graf vhodnosti zřízení celostátního registru

Zdroj: Autor diplomové práce 2024

16. Pokud se domníváte, že je možnost zlepšení spolupráce se subjekty, kteří se s vámi podílejí na řešení situace dítěte, co byste navrhoval/a?

Respondenti nejčastěji uvádějí, že by chtěli společná setkání participujících aktérů, s nimiž je důležité vyjasnit si kompetence, a to jak OSPOD, tak i jejich. Dělat pravidelné setkání zástupců těchto subjektů a projednávat obecné i konkrétní postupy. Dále uvádějí, že školská a zdravotnická zařízení často nemají přehled o sociálních službách.

Respondenti sdělují, že by chtěli jednotnou metodiku na úrovni MPSV nikoliv jednotlivých krajů, jednotný registr spisové dokumentace OSPOD s celostátní působností, jednotné formuláře pro podrobné vyhodnocení situace dítěte a individuální plány ochrany dítěte. Část respondentů je pro zrušení těchto IPOD.

Respondenti by uvítali, kdyby měli větší možnost nabízet služby, které posilují rodičovské kompetence, které pracují v terénu s rodinou, kde je agresor nebo rodič závislý na návykových látkách či alkoholu.

Menšina respondentů je pro to, aby ve školských zařízeních byla zavedena pozice sociálního pedagoga.

Někteří respondenti sdělují, že se jim nelíbí platové ohodnocení, častý podstav pracovníků na odděleních, narůstající administrativa a to, jak společnost vlivem médií vnímá sociálního pracovníka.

Dva respondenti uvádějí, že by chtěli jednodušší pravidla pro pořádání rodinných konferencí, efektivnější případové konference.

Dva respondenti sdělují, že by čekali od lékařů a školských zařízení odvážnější přístup k napsání zprávy, že po telefonu jsou schopni sdělit věci, které se pak ve zprávě nemusí objevit a mohou být pro posouzení situace zásadní.

Jeden respondent uvádí, že se mu nelíbí, že některé neziskové organizace - služby SAS – až moc prosazují svoje klienty.

4.3.3 Závěr

Na základě analýzy dat získaných z došlých dotazníků bylo zjištěno, že respondenti na otázku odpověděli ano nebo spíše ano

- Při vypracovávání podrobného vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny spolupracují s rodinou, školským a zdravotnickým zařízením v 98,7% případech
- V následné práci s rodinou spolupracují s dalšími subjekty v 84,8% případech
- Zprávy, které si žádají, dostávají včas v 91,2% případech
- Zprávy, které si žádají, jsou pro jejich činnost přínosné v 93,7% případech
- Pro pouhých 2,6% respondentů je přínosem Komise sociálně právní ochrany dětí. 94,9% respondentů odpovědělo, že u nich Komise není zřízena, anebo je zřízena, ale nefunguje
- Spolupráce se školskými zařízeními je pro jejich práci s rodinou přínosná v 87,4% případech
- Spolupráce se zdravotnickými zařízeními je pro jejich práci s rodinou přínosná v 78,5% případech
- Spolupráce s jinými OSPOD je pro jejich práci s rodinou přínosná v 91,2% případech
- Spolupráce se soudy je pro jejich práci s rodinou přínosná v 100% případech
- Spolupráce s Policií České republiky je pro jejich práci s rodinou přínosná v 97,4% případech
- Spolupráce s Úřadem práce je pro jejich práci s rodinou přínosná v 70,9% případech

- Spolupráce s neziskovými organizacemi je pro jejich práci s rodinou přínosná v 89,9% případech
- Spolupráce s Krajským úřadem Středočeského kraje je pro jejich práci s rodinou přínosná v 81% případech
- Metodiky Ministerstva práce a sociálních věcí a Krajského úřadu Středočeského kraje jsou pro jejich činnost přínosem ze 70,9%
- Síť sociálních služeb je dle nich v jejich regionu dostatečná z 62%
- Celostátní registr spisové dokumentace OSPOD by uvítalo 64,6% respondentů
- Možnost zlepšení spolupráce se subjekty, kteří se podílejí na řešení situace rodiny, respondenti vidí ve společných setkání participujících aktérů, s nimiž je důležité vyjasnit si kompetence, a to jak OSPOD, tak i jejich. Dělat pravidelné setkání zástupců těchto subjektů a projednávat obecné i konkrétní postupy. Respondenti by byli pro jednotnou metodiku na úrovni MPSV nikoliv jednotlivých krajů, jednotný registr spisové dokumentace OSPOD s celostátní působností, jednotné formuláře pro podrobné vyhodnocení situace dítěte a individuální plány ochrany dítěte. Také by uvítali, kdyby měli větší možnost nabízet služby, které posilují rodičovské kompetence

4.4 Komparace

V této fázi bude zjišťováno, nakolik se informace obdržené od dotázaných v kvalitativním výzkumu formou rozhovoru shodují s odpověďmi respondentů, kteří vyplňovali dotazník.

4.4.1 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek představují data získaná v kvalitativním a kvantitativním výzkumu.

4.4.2. Zpracování

1. Oslovujete pro získání informací o rodině pro vypracování podrobného vyhodnocení rodinu, školské a zdravotnické zařízení?

Všichni dotázaní sdělují, že informace získávají od rodiny, školského zařízení. Ve čtyřech případech je uveden pediatr.

Respondenti druhého výzkumu v 98,7% uvádí, že ano, nebo spíše ano, spolupracují s rodinou, školským a zdravotnickým zařízením.

2. Oslovujete pro získání informací o rodině pro vypracování podrobného vyhodnocení vedle rodiny, a školských a zdravotnických zařízení i jiné subjekty?

Všichni dotázaní uvádějí, že informace získávají od rodiny, školského zařízení, dětského lékaře, neziskové organizace. Dle jednoho dotázaného je to PČR.

Respondenti dotazníkového výzkumu sdělují, že v 84,8% v následné práci s rodinou spolupracují s více subjekty než při vypracování podrobného vyhodnocení.

3. Zprávy, které si žádáte od participujících subjektů, dostáváte včas?

Všichni dotázaní se shodují, že zprávy většinou dostávají včas., tedy v 100% případů.

V dotazníkovém výzkumu ano, nebo spíše ano odpovídá 91,2% respondentů.

4. Zprávy, které si žádáte od participujících subjektů, jsou pro vás přínosné?

Dotázaní přínos hodnotí kladně.

Respondenti druhého výzkumu uvádí, že zprávy jsou pro ně přínosné v 93,7% případů.

5. Je spolupráce se školskými zařízeními pro vás přínosem?

Všichni dotázaní uvádí, že spolupráce se školskými zařízeními je dobrá.

V dotazníkovém výzkumu 87,4% respondentů hodnotí spolupráci kladně.

6. Je spolupráce se školskými zařízeními pro vás přínosem?

Všichni dotázaní uvádějí, že spolupráce s lékaři je dobrá.

Respondenti dotazníkového výzkumu uvádí, že spolupráci kladně hodnotí v 78,5% případech.

7. Je spolupráce s jinými OSPOD pro vás přínosem?

Čtyři dotázaní uvádějí, že je spolupráce dobrá. Tři dotázaní sdělují, že jsou schopni se s jinými OSPOD domluvit. Jeden dotázaný uvádí, že spolupráce je hodně individuální, že někdy je to bída, jindy bomba a že on sám se snaží pro jiný OSPOD pečlivě vypracovat zprávu, protože je to vizitka úřadu.

V dotazníkovém výzkumu spolupráci hodnotilo kladně 91,2% respondentů.

8. Je spolupráce se soudy pro vás přínosem?

Dle všech dotázaných je spolupráce se soudy na dobré úrovni.

Všichni respondenti dotazníkového šetření hodnotí spolupráci kladně, tedy 100%.

8. Je spolupráce s Policií ČR pro vás přínosem?

Všichni dotázaní uvádí, že spolupráci s PČR hodnotí kladně.

V dotazníkovém výzkumu respondenti uvádí kladnou odpověď v 97,4% případů.

9. Je spolupráce s Úřadem práce pro vás přínosem?

Čtyři dotázaní uvádí, že spolupráce s ÚP je dobrá. Jeden sděluje, že je nic moc.

Respondenti dotazníkového výzkumu sdělují, že spolupráce s ÚP je pro ně přínosná v 70,9% případů.

12. Je spolupráce s neziskovou organizací pro vás přínosem?

Čtyři dotázaní uvádějí, že spolupráce je na dobré úrovni. Jeden dotázaný zmiňuje, že důležitým faktorem ve spolupráci je lidský faktor, kdy s paní XY je spolupráce dobrá, s jinou nikoliv. V dotazníkovém výzkumu spolupráci s neziskovou organizací kladně hodnotí 89,9% respondentů.

13. Je spolupráce s Krajským úřadem Středočeského kraje pro vás přínosem?

Jeden dotázaný uvádí, že nemá zkušenost se spoluprací, neboť je s nimi v kontaktu vedoucí oddělení. Dle dvou dotázaných je spolupráce dobrá. Jeden dotázaný říká, že i přes jednu negativní zkušenost má celkem dobrou zkušenost. Poslední dotázaný charakterizuje spolupráci negativně.

Respondenti dotazníkového výzkumu hodnotí kladně v 81% případů.

14. Jsou pro vás metodiky MPSV a Středočeského kraje přínosem?

Dle třech dotázaných jsou metodiky pro jejich práci přínosem. Jeden dotázaný uvádí, že moc ne. Jeden dotázaný tvrdí, že pro něj nejsou přínosem v jeho práci, protože dle něj jsou v posledních letech metodiky horší než v minulosti.

V dotazníkovém výzkumu 70,9% sděluje, že jsou pro ně metodiky přínosem.

15. Je ve vašem regionu na základě komunitního plánování vytvořena dostatečná sociální síť?

Čtyři dotázaní uvádí, že síť sociálních služeb mají dobrou. Tři dotázaní sdělují, že by bylo vhodné, aby neziskových organizací bylo více. Jeden dotázaný říká, že se domnívá, že sociální síť v jeho regionu je zaměřena více na seniory a bezdomovce.

Respondenti v dotazníkovém výzkumu sdělují, že dle nich je v jejich regionu vytvořena dostatečná sociální síť z 62%.

17. Je pro vás přínosem Komise pro sociálně právní ochranu dětí?

Dle všech dotázaných není pro ně Komise přínosem. Jeden dotázaný uvádí, že v jejich regionu Komise vůbec není zřízena. Čtyři uvádí, že by Komise u nich měla být zřízena.

V dotazníkovém výzkumu 97,4% respondentů odpovědělo, že Komise pro ně není přínosem, nebo že je zřízena, ale nefunguje, nebo že není zřízena vůbec.

18. Domníváte se, že by bylo vhodné vytvoření celostátního registru dětí, na něž je vedena spisová dokumentace?

Dva dotázaní uvádí, že by vytvoření celostátního registru bylo dobré. Jeden dotázaný se k otázce nedokázal vyjádřit. Jeden dotázaný se domnívá, že není vhodné vybudování registru z důvodu GDPR. Také si myslí, že systém by měl velkou chybovost.

Jeden respondent se vyjádřil tak, že ve vytvoření registru vidí smysl. Jeden respondent se vyjádřil tak, že vybudování registru by byla dobrá věc, ale osobně je proti. Důvod neuvedl.

V dotazníkovém výzkumu by vytvoření celostátního registru chtělo 64,6% respondentů.

4.4.3 Závěr

Komparací dat získaných v kvalitativním a kvantitativním výzkumu je zjištěno, že ve většině případů jsou kvantitativním výzkumem potvrzeny informace získané v kvalitativním výzkumu.

Největší shoda je u otázky č. 8 (Je pro vás spolupráce se soudy přínosem?), kdy všichni dotázaní v rozhovoru uvádí, že ano, a respondenti v dotazníkovém výzkumu spolupráci odpovídají ano, nebo spíše ano.

Největší rozdíl je zaznamenán u otázky č. 2 (Oslovujete pro získání informací o rodině pro vypracování podrobného vyhodnocení vedle rodiny a školských a zdravotnických zařízeních i jiné subjekty?), kdy v prvním výzkumu všichni dotázaní uvedli ano, v následném ano, nebo spíše ano odpovědělo 84,8% respondentů.

Rozdíl je zjištěn i u otázky č. 6 (Je pro vás spolupráce se školským zařízením přínosem?), kdy dotázaní v rozhovoru uvádějí, že ano. V dotazníkovém výzkumu odpovídá ano, nebo spíše ano 87,4% respondentů.

5 Výsledky a diskuse

Tato kapitola obsahuje výsledky práce na téma Spolupráce aktérů sociální správy a efektivita jejich práce.

Je zjištěno, že OSPOD při ohrožení dítěte zakládá spisovou dokumentaci Om a zahajuje spolupráci s rodinou, jejímž cílem je odstranění či zmírnění nepříznivé situace dítěte a jeho rodiny.

V první fázi referent OSPOD mapuje situaci rodiny na základě pracování podrobného vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny. Informace klíčový pracovník případu dostává od rodiny, školských a zdravotnických zařízení, případně i dalších subjektů. V následné fázi může být okruh participujících subjektů rozšířen. Jedná se o kooperaci zejména s neziskovými organizacemi. Dalšími aktéry, kteří vstupují do řešení problému, je Policie ČR, Úřad práce, soudy, jiné OSPOD.

Pro rodinu klíčový pracovník jako koordinátor případu vypracovává individuální plán ochrany dítěte, ve kterém jsou popsány kroky, které vedou k cíli, jímž má být dosaženo odstranění či zlepšení nepříznivé situace rodiny.

Referent OSPOD nejčastěji navazuje spolupráci se školskými zařízeními a neziskovými organizacemi, zejména s aktivizační službou pro rodiny s dětmi, která mají v řešení nepříznivé situace největší přínos. Pracovníci neziskové organizace vykonávají faktickou sociální práci s rodinou a to na základě zakázky dané jí OSPOD.

Spolupráce s Policií ČR spočívá v přítomnosti referenta u výslechu dítěte a případně ve vypracování zprávy pro policejní orgán. PČR může také na žádost OSPOD asistovat při odebrání dítěte z rodiny.

Kooperace s Úřadem práce je spíše administrativního charakteru, kdy ÚP na žádost pracovníka OSPOD poskytuje informace o příjmech rodiny a kdy klíčový referent na žádost pracovníka ÚP může doporučit poskytnutí mimořádné okamžité pomoci např. na nákup školních pomůcek.

Při zhoršení situace v rodině OSPOD spolupracuje se soudy, kdy dává návrh na nařízení soudního dohledu a posléze pro soud na jeho žádost vypracovává zprávy o aktuální situaci v rodině. Při vyhocení situace v rodině, kdy je nutno dítě v zájmu jeho ochrany odebrat z rodiny, podává k soudu návrh na vydání předběžného opatření. Vydání usnesení o nařízení předběžného opatření je nejzávažnějším zásahem do rodinného života, který je přípustný jen na základě rozhodnutí soudu. Tzv. návrh na vydání rychlého předběžného

opatření, kdy soud musí neodkladně rozhodnout, může v ČR podat pouze OSPOD.

Z výzkumu vyplývá, že nejlepší spolupráci mají referenti OSPOD nastavenou se soudy a s Policií ČR.

Výzkum ukázal, že problém ve spolupráci s jinými aktéry a její efektivizaci je spatřován v neexistenci instituce, která by zastřešovala multidisciplinární spolupráci a neexistenci celostátního registru spisové dokumentace ohrožených dětí. Vhodné by také bylo rozšíření sociálních služeb v regionu.

Doporučení

Problém je spatřován především v neexistenci zastřešujícího orgánu multidisciplinární spolupráce pro zabezpečení a ochranu dítěte a jeho rodiny.

Tuto funkci má plnit Komise sociálně právní ochrany dětí, která v obcích Středočeského kraje není zřízena, nebo nevykonává svoji činnost.

Řešením je zákonem ustanovit povinnost zřídit takovýto orgán. Současná právní úprava je pro řešení problému nedostačující i v dalších bodech. Zákonem není upravena četnost jednání Komise. Vhodné je legislativně upravit, aby tato instituce jednala minimálně jednou za tři měsíce. Dalším nedostatkem právní úpravy je, že při jmenování Komise musí starosta zvolit zaměstnance obce, který pracuje na OSPOD. Řešením je stanovit zákonnou povinnost, dle které by členem Komise musel být i zástupce školských zařízení, pediatrů, politické reprezentace, PČR a zaměstnanec úřadu, který pracuje na pozici preventisty kriminality a drogové problematiky.

S neexistencí Komise, která může na regionální úrovni podporovat či iniciovat zřízení projektů na ochranu dětí, souvisí i to, že výzkumem bylo zjištěno, že je vhodné rozšíření sítě sociálních služeb.

Poslední problém je spatřován v neexistenci celostátního registru spisové dokumentace ohrožených dětí. I v tomto případě by mělo být zřízení registru upraveno legislativně včetně přesně stanovených podmínek, za kterých lze do registru nahlížet s ohledem na ochranu osobních dat včetně jejich zneužití.

Závěr

Předložená práce se zabývá spoluprací aktérů sociální správy a efektivitou jejich spolupráce.

Teoretická část je věnována především studiu odborné literatury z oblasti veřejné, sociální a rodinné politiky a sociální správy. Jsou zde popsány principy sociální politiky, její cíle, funkce, nástroje, pojmy sociální zabezpečení, sociální správa, řízení sociálních systémů, sociální stát, rodina, funkce rodiny, syndrom CAN, Cochemská praxe. Závěr části je věnován oddělení sociálně právní ochrany dětí. Je zde popsána jeho činnost, vedení spisové dokumentace, subjekty, s kterými OSPOD jako koordinátor případu spolupracuje při řešení nepříznivé situace dítěte a jeho rodiny, Standardy kvality poskytování sociálně právní ochrany.

Vlastní práce je rozdělena do čtyř částí.

V úvodní je analyzována především spisová dokumentace OSPOD města XY a jsou zmapovány subjekty, které s rodinou spolupracují na začátku řešení nepříznivé situace a které i po vypracování podrobného vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny. Tím je naplněn první dílčí cíl.

Druhá část představuje kvalitativní výzkum, kdy formou polostrukturovaných rozhovorů jsou získávány informace od referentů OSPOD ve Středočeském kraji mající v gesci péči o dítě.

Na základě analýzy těchto dat jsou určeny ukazatele, které jsou ověřeny v kvantitativním výzkumu dotazníkem, který je formou emailu rozeslán všem referentům zajišťující péči o dítě ve Středočeském kraji.

Poslední část tvoří porovnání ukazatelů z obou výzkumů.

Výsledky praktické části ukazují, že spolupráce s participujícími aktéry je minimálně na dobré úrovni, u spolupráce se soudy a PČR dokonce na vynikající. Je zjištěno, že referenti zásadní problém ve spolupráci s jinými subjekty spatřují v neexistenci orgánu zastřešujícího multidisciplinární spolupráci na regionální úrovni, neexistenci celostátního registru spisové dokumentace ohrožených dětí. Je zjištěno, že referenti považují za vhodné rozšíření sítě sociálních služeb.

Závěr práce tvoří výsledky výzkumu a navrhovaná doporučení.

6 Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

Disman, M., Jak se vyrábí sociologická znalost, 4. vydání, Praha: Karolinum Praha, 2011, ISBN 978-80-246-1966-8

Hendl, J., Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace, 4. přepracované a rozšířené vydání, Praha: Portál, 2016, ISBN 978-81-262-0982-9

Knetlová, Z., Volfová, I., Lojíková, P., Bartušková, M., Čech, O., Či je to hra?, České Budějovice: Krizové centrum pro děti a rodinu v Jihočeském kraji, 2017, bez ISBN

Matoušek, O., Pazlarová, H., Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče, 2. rozšířené vydání, Praha: Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0522-7

Matoušek, O., Pazlarová, H. a kol., Podpora rodiny pro pomáhající profese, 1. vydání, Praha: Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0697-7

Mertl, J. a kol., Sociální politika, 7. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kulwer ČR, 2023, ISBN 978-80-7676-675-4

Mydlíková, E. (ed.); Slaný, J., Kováčová, M., Diagnostika syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte; s výjimkou kapitoly 1 ze slovenského originálu přeložila Holičková Milada, 1. vydání, Praha: Portál, 2021, ISBN 978-80-262-1834-0

Pemová, T., Ptáček, R., Data o dětech: sociálně-právní ochrana dětí v České republice v datech. 1. vydání. Praha: Grada, 2022, ISBN 978-80-271-1338-5

Rákosník, J., Šustrová, R., Rodina v zájmu stát, Populační růst a instituce manželství v českých zemích 1918-1989, 1. vydání, Praha: NLN, 2016, ISBN 978-80-7422-378-5

Rogalewiczová, R., Cilečková, K., Kapitán, Z., Doležal, M. a kol., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, Komentář, 1. vydání, Praha: C. H. BECK, 2018, ISBN 978-80-7400-713-2

Rudolph, J., Jsi moje dítě, „Cochemská praxe „ – cesty k lidštějšímu rodinnému právu
Z německého originálu přeložil Tomáš Podivinský, generální konzul České republiky
v Drážďanech, Drážďany, v listopadu 2009, bez ISBN

Sborník stanovisek veřejného ochránce práv, Rodina a dítě II., 2017, Kancelář veřejného
ochránce práv ve spolupráci se společností Wolters Kluwer ČR,a.s.,ISBN 978—80-87949-
56-6

Šámalová, K., Tomeš, I. a kol., Řízení sociálních procesů v České republice, 1. vydání,
Praha: Karolinum, 2018, ISBN 978-80-246-4180-5

Šámalová, K., Vojtíšek, P. (Eds), Sociální správa: organizace a řízení sociálních systémů. 1
vydání, Praha: Grada, 2021, ISBN 978-80-271-4310-8

Tomeš, I., Povinná sociální solidarita, 1. vydání, Praha: Karolinum, 2018,ISBN 978-80-
246-3835-5

Veselý, A., Nekola, M., Drhová, Z., Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a
praxe, 1. vydání, Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2007, ISBN 978-80-86429-
75-5

Právní předpisy

Zákon č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR, ve
znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit.
2024-3-20]

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI
[právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In:
ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění
pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-
3-20]

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Zákon č. 108/2006Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících, státní správě soudů, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Zákon 283/1993 Sb, zákon o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Zákon č. 42/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Zákon č. 212/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 2024-3-20]

Internetové zdroje

MPSV. [online]. [cit. 2024-2-09]. Dostupné z

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/komentar.pdf/b64847af-63df-ea91-a2b0-e97f665f9afe>

Krajský úřad Středočeského kraje. [online]. [cit. 2024-2-09]. Dostupné z

<https://stredoceskykraj.cz/web/socialni-oblast/vyhledavani?q=metodika+ospod>

<https://www.neratovice.cz/standardy/d-415792/p1=963>

Standardy kvality. [online]. [cit. 2024-2-09]. Dostupné z

<https://stredoceskykraj.cz/web/socialni-oblast/kontakty-na-pracovniky-ospod-stredoceskeho-kraje>

7 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

7.1 Seznam obrázků

Obrázek 1	Graf návratnosti dotazníků	55
Obrázek 2	Graf získávání informací pro vyhodnocení	56
Obrázek 3	Graf pro získávání informací pro práci s rodinou	57
Obrázek 4	Graf návratnosti vyžádaných zpráv	57
Obrázek 5	Graf přínosnosti vyžádaných zpráv	58
Obrázek 6	Graf přínosnosti Komise sociálně právní ochrany dětí	59
Obrázek 7	Graf efektivity spolupráce se školskými zařízeními	59
Obrázek 8	Graf efektivity spolupráce se zdravotnickými zařízeními	60
Obrázek 9	Graf efektivity spolupráce s OSPOD	61
Obrázek 10	Graf efektivity spolupráce se soudy	61
Obrázek 11	Graf efektivity spolupráce s Policií ČR	62
Obrázek 12	Graf efektivity spolupráce s Úřadem práce	63
Obrázek 13	Graf efektivity spolupráce s neziskovými organizacemi	63
Obrázek 14	Graf efektivity spolupráce s Krajským úřadem	64
Obrázek 15	Graf přínosnosti metodik MPSV a KÚ	65
Obrázek 16	Graf dostatečnosti sítě sociálních služeb	65
Obrázek 17	Graf vhodnosti zřízení celostátního registru	66

7.2 Seznam použitých zkratk

IPOD	Individuální plán ochrany dítěte
KÚ	Krajský úřad
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OSPOD	Oddělení sociálně právní ochrany dětí
PČR	Polici České republiky
ÚP	Úřad práce

Přílohy

Příloha 1 – Přepis rozhovoru s expertem č. 1	82
Příloha 2 – Přepis rozhovoru s expertem č. 2	85
Příloha 3 – Přepis rozhovoru s expertem č. 3	88
Příloha 4 – Přepis rozhovoru s expertem č. 4	90
Příloha 5 – Přepis rozhovoru s expertem č. 5	92

Příloha 1 – Přepis rozhovoru s expertem č. 1, Petrou Sýkorovou, referentem OSPOD MěÚ Brandýs nad Labem

1. Jak se dozvíte o ohroženém dítěti?

No tak buď přijde podnět a to ze školy, od doktora. Teď mám takovou novinku, holčička 14ti letá byla znásilněna, hned to oznámili na policii, takže mě přišlo oznámení od Policie. Ale nejčastěji se to dovím asi od Policie a školy, to bude tak nastejno. Občas anonym, občas se podepíše, ale to je málo. No a lékaři ti jsou tak na třetím místě, nejméně dostávám anonymů.

2. Koho oslovujete pro získání informací o rodině pro vypracování podrobného vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny?

Vždy se ptám rodiny. Vždy tam jedu na šetření. Pak je to škola, pediatr.

3. Koho oslovujete pro získání informací o rodině pro vypracování individuálního plánu ochrany dítěte?

Vždycky rodina, školský zařízení, pediatra. Pokud tam spolupracuje neziskovka, tak i ta. Teď mám jednu matku, která si sama našla neziskovku. My pracujeme s neziskovkama XY

4. Zprávy, které si žádáte od participujících subjektů, dostáváte včas?

Jo, to jo.

5. Zprávy, které si žádáte od participujících subjektů, jsou pro vás přínosné?

Školy většinou napíšíou všechno, co po nich žádám a objektivně. Pediatři, to je horší. Stalo se mi, že jeden týden bylo vše OK a za týden bylo všechno špatně. Někdy se zprávou mají problém. Oni mají jednostranný info jen od rodičů a myslím, že se to dál neověřuje.

6. Kdy oslovujete školská zařízení a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Od nich si žádám zprávy vždy, když dělám vyhodnocení a přehodnocuju IPODY. Zkušenost je dobrá.

7. Kdy oslovujete dětského lékaře či zdravotnické zařízení a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Pokud tam není problém, tak si žádám zprávu jen pro vyhodnocení. Jinak spolupráce, asi dobrá.

8. Jaká je vaše zkušenost se spoluprací s jinými OSPOD?

Já mám teda dobrý zkušenosti. Ale kolegyně s OSPODem z města XY ne. Informace od nich moc nechodily, úkolovaly nás a my měli rozhodovat. Vždycky se ale domlouváme, často volají. Já mám zkušenosti dobrý.

9.Kdy spolupracujete se soudy a jaká je vaše zkušenost se spolupráci s nimi?

Skvělá. Soudci nemají problém zavolat, poradit se. No a na soud jezdím hlavně jako kolizák. U šestkových dětí tam jedu jen kvůli soudnímu dohledu, a když se dítě odebírá, takže to je třeba po půl roce co založím spis.

10.Kdy spolupracujete s Policií a jaká je vaše zkušenost se spolupráci s nimi?

Velmi dobrou. A to jak tady v městě XY, tak i v Praze v Kongresový je velmi dobrá. Většinou jedu na výslech, nebo v rámci dosahu. Takže s nimi jsem v kontaktu kdykoliv.

11.Kdy spolupracujete s Úřadem práce a jaká je vaše zkušenost se spolupráci s nimi?

Já si kdykoli volám ohledně dávek, nebo oni volají mě. Zkušenost je dobrá.

12.Kdy spolupracujete s neziskovou službou a jak hodnotíte spolupráci s nimi?

No vždy, když potřebuju, aby rodině pomohli. Zkušenost je dobrá.

13.Kdy spolupracujete se Středočeským krajem a jak hodnotíte tuto spolupráci?

Nemůžu říct úplně špatnou, přijde mi to, že jsou svázáni seshora. Ale jednou na mne paní XY křičela, že nemám právo přemýšlet a nic přehodnocovat. To bylo šílený, já na návštěvě v rodině, to slyšela celá vesnice. Paní byla dřív velmi nepříjemná, teď tu cítím podporu. No a pan XY ten je útočný. Ale jinak reagujou na telefony, na maily, reagujou hned, nemůžu říct, že ne. Ale nejvíc záleží na tom, s kým hovoříte. Info se dozvím, otázka je jaké je jednání.

14.Jsou pro vás metodiky MPSV a Středočeského kraje přínosem?

Jo, to co vyjde, je dobrý.

15.Kdy pořádáte případové konference a koho na ni zvete?

My spíše děláme setkání nad případem. Je to rychlejší. Děláme ho, když odebíráme dítě. A koho zvu, to závisí na tom, jaký je problém. Někdy to lze upravit i bez případovky. Dělán je ve chvíli, kdy mám informace pohromadě. Vždy zvu rodiče, ptám se i dětí školou povinných. Pak zástupce školy, zástupce neziskovek, která pracuje s rodinou. Většinou i dětského psychologa. To tvrdí Kraj, že tam musí být. Vždy ale nějakýho nezávislýho, co rodinu nezná. Většinou se na případovkách domluvíme, speciálně jsou za to rády školy, které sami navrhnou dobré řešení. Nestalo se mi ještě, že by na případovku přišel někdo s rozdílným názorem. Spíš se nedostaví rodiče.

16.Dodržuje facilitátor váš záměr?

Většinou dodržuje.

17. Je ve vašem regionu na základě komunitního plánování vytvořena dostatečná sociální síť?

Síť máme dobrou. V podstatě je tu všechno. Sami organizace nám nabízejí služby. Myslím, že je to tu dostatečně pokryto.

18. Je pro vás přínosem Komise pro sociálně právní ochranu dětí?

Už ne, je to zrušeno dva tři roky. Já nevím, vůbec nevím, zda něco řešili.

19. Domníváte se, že by bylo vhodné vytvoření celostátního registru dětí, na něž je vedena spisová dokumentace?

Hlavně všechny OSPODY by přes počítač měly být propojeny. Někdy je informace jen ve spisu. Registr je dobrá věc. Vidím v tom smysl.

20. Co byste navrhovala pro zlepšení spolupráce s participujícími subjekty?

Aby lidé, kteří o této oblasti rozhodují, postupovali stáže na OSPODech, protože teorie a praxe je jiná.

Příloha 2 – Přepis rozhovoru s expertem č. 2

1. Jak se dozvíte o ohroženém dítěti?

Nejčastěji nás upozorní policajti, školské a zdravotnické zařízení. Výjimečně se stane, že dojde anonym.

2. Koho oslovujete pro získání informací o rodině pro vypracování podrobného vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny?

Rodinný příslušníky, dítě, školou, lékaře.

3. Koho oslovujete pro získání informací o rodině pro vypracování individuálního plánu ochrany dítěte?

Ty samý, který jsem teď vyjmenovala. Jo a když zjistím, že tam figuruje sazka, tak i tu.

4. Zprávy, které si žádáte od participujících subjektů, dostáváte včas?

Někdy je musím uhánět a že by mi cpali zprávy bez vyzvání, no to fakt ne.

5. Zprávy, které si žádáte od participujících subjektů, jsou pro vás přínosné?

To jo. Ale taky se mi stalo, že volala vyděšená škola, a když jsem je požádala o zprávu, tak zpráva byla o ničem, pomalu to nebylo na vyhodnocení.

6. Kdy oslovujete školská zařízení a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Ty asi žádám o zprávu nejčastěji. Už od počátku práce s rodinou. A spolupráce, nemám nijak zvlášť špatnou zkušenost.

7. Kdy oslovujete dětského lékaře či zdravotnické zařízení a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

No vlastně i od nich nejčastěji chci zprávu. Vždy pro vyhodnocení a i pro IPODy, Teda pokud je tam všechno dobrý, tak třeba po 3 zprávách už ne.

8. Jaká je vaše zkušenost se spoluprací s jinými OSPOD?

To je různý. Někdy si říkám, že je to bída, jindy to je bomba. Je to dost individuální. Teď z města XY přišla zpráva o ničem, zbytečný papír. Ale třeba z města XY chodí hezký. Já se snažím pečlivě udělat zprávu, je to vizitka úřadu. No pracuju s nima, když potřebuju, když mi rodina frnkne jinam. Nebo je to opačně.

9. Kdy spolupracujete se soudy a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Když odebírám děti, nebo když dávám návrh na dohled. Spolupráce je super.

10.Kdy spolupracujete s Policií a jaká je vaše zkušenost se spolupráci s nimi?

Asi dobrý. Většinou mi oznámí, že je někde něco špatně, nebo jdu na výsledch. A to je různý. Někdy chtějí vyslechnout dítě už za týden, jindy jim to trvá.

11.Kdy spolupracujete s Úřadem práce a jaká je vaše zkušenost se spolupráci s nimi?

No nic moc. Já jsem na ně za celou dobu měla jen dva dotazy, odpověděli, ale za dlouho.. Bylo to po delší práce s rodinou.

12.Kdy spolupracujete s neziskovou službou a jak hodnotíte spolupráci s nimi?

Většinou hned od začátku práce rodinou. Třeba s paní XY je to v pohodě. Zvednu telefon, zavolám ji a je to. Ale třeba paní XY volám nerada. Je to paní nadoblačná. Informace od ní, to je katastrofa.

13.Kdy spolupracujete se Středočeským krajem a jak hodnotíte tuto spolupráci?

Většinou věci zkomplikujou. Necítím v nich určitě podporu. Je to spíš o tý kontrole. Víím, že když se s nimi poradím o nějakým případu, vytáhnou si ho při kontrole a hledají chyby. To vezme člověku motivaci chodit si pro radu.

14.Jsou pro vás metodiky MPSV a Středočeského kraje přínosem?

Přínosem? Děším se, když slyším nová metodika, tak tuhnu. Všechny metodiky v posledních letech jsou k horšímu.

15.Kdy pořádáte případové konference a koho na ni zvete?

Dělám je hodně výjimečně. V podstatě jen před tím, když se chystám poslat dítě někam. Případovky mi nepřijdou přínosný i dělat IPODy. Člověk má spis, ví, co s ním, ten papír zdržuje od sociální práce. Dostanu spis, nedívám se do IPODu, to člověka zdržuje, je to k ničemu. Slouží to k tomu, aby nás měli nachytat při kontrole, nepřínosný. Vždy se snažím jakoby přizvat někoho, kdo v tý sociální práci ví víc než já tj. vedoucí. Mám ji ráda za zádama, mám štěstí, že ona ví všechno. Samozřejmě zvu rodiče, širší rodinu, učitele případně školní psychology, poradci, či jak se jmenují, na každý škole je to jinak, ale oni o dítěti stejně nic neví. No a sazku, která bývá přínosem, sama nabídne řešení.

16.Dodržuje facilitátor váš záměr?

Facilitátor? Zbytečná osoba. Jednou při vyhoceným případu měl funovat jako nárazník, zklamal. Vstoupil tak, že o tom nic moc nevěděl, i když informace měl.

17. Je ve vašem regionu na základě komunitního plánování vytvořena dostatečná sociální síť?

O komunitním plánování ve finále nic nevím, jen útržkovitě, jen co se řekne na poradě odboru. Ale přijde mi, že tady je to hlavně o seniorech a bezdomovcích. Ale to, co potřebuju, tu je.

18. Je pro vás přínosem Komise pro sociálně právní ochranu dětí?

Netuším. Asi by měla a je, ale nějaké výstupy, jak je člověk zahlcen prací, tak ani v mailu to nečtu. Šéfka tam asi je.

19. Domníváte se, že by bylo vhodné vytvoření celostátního registru dětí, na něž je vedena spisová dokumentace?

Určitě.

20. Co byste navrhovala pro zlepšení spolupráce s participujícími subjekty?

Snížit administrativní zátěž pracovníků a posílit jejich pravomoci. Každá socka ví, že je třeba rozkopnout dveře, zachránit dítě, ale nemůže. Pak si zavoláte policajty a oni taky nemůžou.

Příloha 3 – Přepis rozhovoru s expertem č. 3

1. Jak se dozvíte o ohroženém dítěti?

Od Policie třeba, když je tam nějaké násilí, když přijede k nějakému incidentu, třeba i ze školy pro neomluvené hodiny, od doktora, dokonce jsem měla i od občanského sdružení, které s rodinou spolupracovalo.

2. Koho oslovujete pro získání informací o rodině pro vypracování podrobného vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny?

Od klienta, z rozhovoru s dítětem, školy, doktora.

3. Koho oslovujete pro získání informací o rodině pro vypracování individuálního plánu ochrany dítěte?

Zase od klienta, dítěte, doktor, škola. Většinou i neziskovka.

4. Zprávy, které si žádáte od participujících subjektů, dostáváte včas?

Většinou ano. Teď se stalo, že až po 40ti dnech po urgencích. Je to ojedinělé, funguje to.

5. Zprávy, které si žádáte od participujících subjektů, jsou pro vás přínosné?

Jo. Ale co se týče škol, trochu ututlávají, přes telefon jsou sdílnější.

6. Kdy oslovujete školská zařízení a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Ty oslovuji, průběžně od začátku. My tu máme dobrý vztahy se školami, vycházíme si vstříc.

7. Kdy oslovujete dětského lékaře či zdravotnické zařízení a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

To taky je dobrý. Většinou se známe, takže je to dobrý. Jsem s nima v kontaktu stejně jako se školou, pořád.

8. Jaká je vaše zkušenost se spoluprací s jinými OSPOD?

Řekla bych, že poměrně dobrou. Informace si předáváme, vycházíme si vstříc, já se taky snažím, když mě požádají.

9. Kdy spolupracujete se soudy a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Ta je dobrá. Můžeme jim kdykoliv zavolat. U šestkového dítěte jsem s nima v kontaktu, když dávám návrh na dohled. Zatím mi vždy vyšli vstříc.

10. Kdy spolupracujete s Policií a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Chodím k nim hlavně na výsledky. Ale pokud to mám časově rozdělit, tak na začátku je to spíše od nich podnět a po nějaké době výsledky a žádost o zprávy. Dobrou zkušenost. Jsou

docela samostatní. Když je třeba ta pohotovost, tak se stalo, že v 6 ráno našli opilou matku, mě nezavolali, kluka dali babičce a ráno jsem měla zprávu na stole.

11.Kdy spolupracujete s Úřadem práce a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Ano. Já jim třeba volám, když klient něčemu nerozumí. Někdy se i přimlouváme za MOPku, jsou vstřícní i přes telefon. Většinou jim volám, až když zjistím situaci v rodině.

12.Kdy spolupracujete s neziskovou službou a jak hodnotíte spolupráci s nimi?

Pokud to klient potřebuje, snažím se, aby tam neziskovka, třeba aktivizační služba, pracovala od počátku. Spolupracuju s nima i při IPODech, kolikrát sami zavolají, dávají podněty. Já mám zkušenost jen se sazkou, ale kolegyně má dobrou zkušenost s XY.

13.Kdy spolupracujete se Středočeským krajem a jak hodnotíte tuto spolupráci?

No, já jakoby naštěstí s nima nemusela moc spolupracovat, ale po metodické stránce je to dobře vedený.

14.Jsou pro vás metodiky MPSV a Středočeského kraje přínosem?

Ano.

15.Kdy pořádáte případové konference a koho na ni zvete?

Ne, nedělám je. Vše si vyřeším při jednání.

16.Dodržuje facilitátor váš záměr?

Nemám zkušenost.

17.Je ve vašem regionu na základě komunitního plánování vytvořena dostatečná sociální síť?

Ňáký máme, myslím, mohlo by jich být víc.

18.Je pro vás přínosem Komise pro sociálně právní ochranu dětí?

Zatím pro mě není přínosem jejich služba.

19.Domníváte se, že by bylo vhodné vytvoření celostátního registru dětí, na něž je vedena spisová dokumentace?

Ne. Kvůli ochraně dat a dalších věcí. Registr by měl určitě velkou chybovost.

20.Co byste navrhovala pro zlepšení spolupráce s participujícími subjekty?

Já si myslím, že by byly dobrý pravidelný schůzky s těma institucema.

Příloha 4 – Přepis rozhovoru s expertem č. 4

1. Jak se dozvíte o ohroženém dítěti?

No na základě anonymu, od někoho z rodiny, školy, pediatra, Policie. Nejčastěji je to anonym, ale to je většinou někdo z rodiny, nebo sousedů. Nejmíň asi pediatři.

2. Koho oslovujete pro získání informací o rodině pro vypracování podrobného vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny?

Primárně od rodiny, školy, některý i z úřední činnosti.

3. Koho oslovujete pro získání informací o rodině pro vypracování individuálního plánu ochrany dítěte?

Na prvním místě od rodiny, školy, dítěte, lékaře. Někdy i od neziskovky, policajtů.

4. Zprávy, které si žádáte od participujících subjektů, dostáváte včas?

Nepamatuji se, kdy jsem naposledy někoho uháněla.. Dokonce mi sami rodiče nosí zprávy z nemocnic.

5. Zprávy, které si žádáte od participujících subjektů, jsou pro vás přínosné?

Ano. Zejména od Sazky. Třeba mě upozorní, abych se zaměřila na něco, je to velký přínos.

6. Kdy oslovujete školská zařízení a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Celkem dobrou. Jsem s nimi v kontaktu po celou dobu.

7. Kdy oslovujete dětského lékaře či zdravotnické zařízení a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Ty oslovuju vždy pro velký vyhodnocení a pak dle situace. Až na jeden případ, kdy mi pan doktor napsal, že mi nedá info kvůli GDPR, dobrou.

8. Jaká je vaše zkušenost se spoluprací s jinými OSPOD?

Řešila jsem jen tři případy, vždy jsme se domluvili, aby to bylo v pořádku jak pro mě, tak pro ně.

9. Kdy spolupracujete se soudy a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

No dobrá. V případě šestkových dětí s nimi de facto nejsem v kontaktu. To až když to bouchne a letí předběžko na odebrání.

10. Kdy spolupracujete s Policií a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Dobrá. Vždy od nich dostanu potřebné informace. Chodím na výslechy, to je různé, kdy.

11.Kdy spolupracujete s Úřadem práce a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

S nimi přicházím do styku opravdu minimálně. Je to většinou jen o nějaké informaci. Ale dobrý. Nevzpomínám si, kdy jsem s nimi něco řešila.

12.Kdy spolupracujete s neziskovou službou a jak hodnotíte spolupráci s nimi?

S nimi pracuji furt, od začátku. Tady spolupracuju se dvěma a dobrý. Samozřejmě, když se něco děje, tak mi sama od sebe zavolá. Samozřejmě si sledují i svoje cíle, ale to co chci, dělají.

13.Kdy spolupracujete se Středočeským krajem a jak hodnotíte tuto spolupráci?

U nás s nimi komunikuje vedoucí, já ne.

14.Jsou pro vás metodiky MPSV a Středočeského kraje přínosem?

Určitě jo.

15.Kdy pořádáte případové konference a koho na ni zvete?

No když odebírám dítě. Jsou tam rodiče, když je dítě větší, tak i to, a vždycky škola a Sazka. Stalo se mi, že paní ze Sazky mi pěkně rozklíčovala situaci.

16.Dodržuje facilitátor váš záměr?

To je bez problémů.

17.Je ve vašem regionu na základě komunitního plánování vytvořena dostatečná sociální síť?

Ne, to určitě ne. Já si myslím, že kdybychom měli dvacet dalších, dokážeme je vytížit.

18.Je pro vás přínosem Komise pro sociálně právní ochranu dětí?

K informacím o Komisi se nedostanu.

19.Domníváte se, že by bylo vhodné vytvoření celostátního registru dětí, na něž je vedena spisová dokumentace?

Nedokážu se vyjádřit, nevím, jakou by to mělo mít funkci, v jakém rozsahu informace dávat.

20.Co byste navrhovala pro zlepšení spolupráce s participujícími subjekty?

Potřebovala bych rozšíření sítě, víc dětských psychiatrů, mediátorů a tady, né někde v Horní Dolní, to zasíl'ování, pořád hledáme, odkazujeme, oni se nám ale vrací, že je objednají až za čtyři měsíce, já potřebuju hned dostat tu mámu do AT poradny, potřebuju ji ošetřit, aby se mi nerozjela, byla by potřeba zapojit více lidí, větší rozsah sociálního bydlení.

Příloha 5 – Přepis rozhovoru s expertem č. 5

1. Jak se dozvíte o ohroženém dítěti?

Nejčastěji rodič, možná asi i z úřední činnosti, nejméně anonym.

2. Koho oslovujete pro získání informací o rodině pro vypracování podrobného vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny?

Rodiče, Základní školu, mateřskou školku, pediatra.

3. Koho oslovujete pro získání informací o rodině pro vypracování individuálního plánu ochrany dítěte?

Rodič, nezletilý a co vychází z práce, co vnímám za podstatný, teda třeba škola, pediatr, sazka.

4. Zprávy, které si žádáte od participujících subjektů, dostáváte včas?

Většinou jo.

5. Zprávy, které si žádáte od participujících subjektů, jsou pro vás přínosné?

Jsou, ale většinou základky a mateřský školky píšou zprávy hezčí, než jak to ve skutečnosti je. Ale je to tak jedna zpráva z deseti.

6. Kdy oslovujete školská zařízení a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

No až na ty zprávy občas, je to dobrý. Jak jsem říkala, oslovuju je hned na začátku, a pak průběžně.

7. Kdy oslovujete dětského lékaře či zdravotnické zařízení a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

To samý, jako u té předchozí otázky.

8. Jaká je vaše zkušenost se spoluprací s jinými OSPOD?

Za mě je spolupráce dobrá.

9. Kdy spolupracujete se soudy a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

No ta je na dobré úrovni. Pracuji s nimi jen v kolizáctví.

10. Kdy spolupracujete s Policií a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Ta je taky na dobré úrovni. Nejčastěji je vidím při dosahu. Jinak mi pošlou žádost o zprávu, to jak kdy, anebo mi napíšu, že je někde něco špatně, což je většinou v případech, kdy s tou rodinou nespolupracuju.

11. Kdy spolupracujete s Úřadem práce a jaká je vaše zkušenost se spoluprací s nimi?

Jednou po mě chtěli nějaký vyjádření, takže dobrý.

12.Kdy spolupracujete s neziskovou službou a jak hodnotíte spolupráci s nimi?

Tak s nima pracuju nejvíce, ulehčují mi práci, já bych to nestíhala ještě běhat každou chvilku do rodin. Snažím se, aby v rodině byli od začátku.

13.Kdy spolupracujete se Středočeským krajem a jak hodnotíte tuto spolupráci?

Dobrý.

14.Jsou pro vás metodiky MPSV a Středočeského kraje přínosem?

Moc ne.

15.Kdy pořádáte případové konference a koho na ni zvete?

Dle potřeby. Je to většinou ve chvíli, kdy rodina nespolupracuje se Sazkou. Zvu rodiče, většinou základní školu, mateřskou školku, i sousedy, lékaři většinou nepřijdou. Stává se, že rodiče nepřijdou, neomluví se, nebo se omluví těsně před jednáním. No a samozřejmě, když je situace neúnosná a řeší se, kam dítě půjde, zda k pěstounům, nebo do děčáku. Nejvíce řešení navrhnou neziskovky a pak taky škola.

16.Dodržuje facilitátor váš záměr?

My máme výborného facilitátora. My vůbec neděláme setkání, jen případovku.

17.Je ve vašem regionu na základě komunitního plánování vytvořena dostatečná sociální síť?

Myslím, že máme dobrou. Ale mohlo by těch neziskovek být víc. Ale ty základní tu máme.

18.Je pro vás přínosem Komise pro sociálně právní ochranu dětí?

Nemám od ní žádné informace.

19.Domníváte se, že by bylo vhodné vytvoření celostátního registru dětí, na něž je vedena spisová dokumentace?

Za mě osobně ne, ale jinak by to asi dobrý bylo. Já v tom nevidím žádný plus.

20.Co byste navrhovala pro zlepšení spolupráce s participujícími subjekty?

Některý věci jsou z Kraje špatně nastavený, kdy například Policii nemůžeme dát informaci, pak by to bylo v rozporu s metodikou Kraje, a já se musím držet metodiky. To je věc, která mě trochu trápí, myslím si, že tenkrát, kdybych policajtům ty informace dala, ta to mohlo všechno urychlit.